

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Autonomie církví a náboženských společností v České republice

Bc. Petra Staňková

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Autonomie církví a náboženských společností v České republice

Zpracovala: Bc. Petra Staňková

Vedoucí práce: JUDr. Tomáš Pezl

Studijní obor: Právo

Plzeň, 2018

Tímto prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma „Autonomie církví a náboženských společností v ústavním systému ČR“ zpracovala samostatně, pouze s využitím pramenů zde uvedených.

Plzeň, březen 2018

.....

Bc. Petra Staňková

Děkuji panu JUDr. Tomáši Pezlovi za ochotu, cenné připomínky a účinnou pomoc při zpracování mé diplomové práce.

Obsah

Úvod.....	1
1 Autonomie církví a náboženských společností dle právního řádu České republiky.....	3
1.1 Vymezení základních pojmů.....	3
1.2 Modely konfesijního uspořádání.....	5
1.3 Právní úprava autonomie církví a náboženských společností v Listině a v mezinárodních smlouvách.....	8
1.3.1 Konfesní neutralita.....	9
1.3.2 Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání.....	11
1.3.3 Právo svobodně projevovat své náboženství.....	15
1.3.4 Zásada autonomie církví a náboženských společností.....	18
1.3.5 Omezení náboženských práv a svobod.....	24
1.4 Právní úprava autonomie církví a náboženských společností na úrovni běžných zákonů.....	29
1.4.1 Vznik a působení církví a náboženských společností.....	30
1.4.2 Registrace církví a náboženských společností.....	32
1.4.3 Církevní právnické osoby.....	34
1.4.4 Zrušení a zánik registrace církví a náboženských společností a evidence právnických osob.....	36
2 Autonomie z pohledu církví a náboženských společností a jejich vnitřních předpisů.....	37
2.1 Federace židovských obcí.....	37
2.1.1 Právní předpisy Federace židovských obcí.....	38
2.2 Římskokatolická církev.....	41
2.2.1 Vnitřní předpisy Církve římskokatolické.....	42
2.3 Ústředí muslimských obcí.....	44
2.3.1 Vnitřní předpisy Ústředí muslimských obcí a Muslimských obcí.....	45
2.4 Závěr.....	48
3 Autonomie církví a náboženských společností z pohledu veřejnosti.....	49
3.1 Autonomie církví a náboženských společností z pohledu členů církví a náboženských společností.....	51
3.2 Závěrečné zhodnocení.....	53
Závěr.....	55
Resumé.....	57
Seznam příloh.....	61

Úvod

Tématem této diplomové práce je autonomie církví a náboženských společností v České republice. Toto téma jsem si zvolila, protože jsem v rámci studie a Právnické fakultě Západočeské univerzity v Plzni absolvovala certifikátový program Náboženské právo, kde jsem se poprvé seznámila s touto problematikou, která mi přišla velice zajímavá.

V průběhu času se na území českého státu vzájemné postavení církví a náboženských společností ve vztahu ke státu vyvíjelo různými směry, což sebou vždy přinášelo řadu problémů, které se nevyhýbají ani vztahům církví a náboženských společností v dnešní době.

Tato diplomová práce je rozdělena na tři základní části. První kapitola se věnuje autonomii církví dle právní úpravy v českém právním řádu. Druhá kapitola je zaměřena na interní předpisy církví a náboženských společností a třetí kapitola obsahuje zpracování dotazníkového šetření.

V první kapitole se nejprve zaměřuji na definování základních pojmů, se kterými po celou pracuji. Následuje krátký teoretický exkurz zaměřený na historii a vědní teorii, která se zabývá problematikou uspořádání vztahů mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi. Podstatou této části pak je rozbor stávající právní úpravy autonomie církví v právním řádu České republiky. Stěžejním základním pramenem je Listina základních lidských práv a svobod a dále pak zákon o církvích a náboženských společnostech.

V Listině základních práv a svobod se věnuji ustanovením, která se týkají úpravy náboženských práv a to jak individuálních a kolektivních. Dohledala jsem si i s tím související judikaturu českých soudů – Nejvyššího soudu a Ústavního soudu a dále i judikaturu Evropského soudního dvora pro lidská práva. Ze zákona o církvích a náboženských společnostech jsem rovněž vycházela z ustanovení, která souvisejí s tématem této diplomové práce. Jednalo se o problematiku vzniku církví a náboženských společností, jejich registraci na Ministerstvu kultury České republiky, zřizováním církevních právnických osob a jejich evidencí a nakonec zrušením a zánikem registrace církví a náboženských společností i evidence právnických osob.

Druhá kapitola se věnuje církvím a náboženským společnostem, jejich interním předpisům, nejčastěji jde o základní dokument, který je povinnou přílohou při žádosti o registraci církve náboženské společnosti, stanovy a případně i další interní církevní předpisy, pokud jsou důležité pro pochopení autonomie církve či náboženské společnosti, její vnitřní organizace a hierarchie. Obsahem této kapitoly měly být i názory odborníků z církví a náboženských společností. Bohužel snaha navázat kontakt nebyla úspěšná. Z naprosté většiny kontaktovaných církví a náboženských společností mi nepřišla vůbec žádná zpětná vazba a například z Česká biskupská konference mě odkázala na publikace JUDr. Jakuba Kříže, Ph.D. a tím dle jejich názoru vyčerpala odpovědi na mnou položené otázky.

Druhá kapitola je tedy pojata jako analytické a komparativní zpracování interních předpisů církví a náboženských společností.

Třetí kapitola se věnuje zpracování výsledků z kvantitativního dotazníkového šetření. Nejprve jsem zpracovala analytické otázky a poté jsem se věnovala otázkám meritorním. Během zpracování dat jsem si všimla, že se odpovědi členů církví a náboženských společností u některých otázek výrazně odlišovaly od odpovědi celého vzorku respondentů. Přišlo i tedy zajímavé zahrnout tam porovnání.

1 Autonomie církví a náboženských společností dle právního řádu České republiky

Tato kapitola se bude věnovat autonomii církví a náboženských společností, jak je upravena v právním řádu České republiky. Nejprve zde nalezneme dvě obecné podkapitoly. První z nich je zaměřena na definování pojmů, neboť je důležité hned na samém začátku vymezit základní pojmy, které se budou objevovat v celé diplomové práci. Druhá je pak věnována vědě konfesního práva, konkrétně různým pojetím vztahu státu a církví náboženských společností, modelům konfesijního uspořádání. Následující další dvě části jsou zaměřené již na právní úpravu této problematiky. Nejprve právní úprava na úrovni ústavních zákonů a poté i na úrovni zákonů běžných.

1.1 Vymezení základních pojmů

Autonomie je slovo řeckého původu, které se skládá ze dvou částí – auto a nomos. Význam části auto znamená samo a nomos je zákon. Volně by se to dalo přeložit jako sám sobě zákonodárcem. V právu se používá ve významu nezávislé samosprávy.

Nejčastěji se termín autonomie spojuje se způsobem uspořádání území respektive státoprávním uspořádáním, kdy je určitému státnímu území právně zaručeno právo na vlastní samosprávu případně samostatnost a orgány takového území pak nezávisle rozhodují o vlastních záležitostech toho daného území například v regionální problematice. Vedle toho je časté, že autonomní území má své vlastní orgány zákonodárné, výkonné i soudní.¹

Vznik pojmu samosprávy je možné dohledat v historii během vývoje self-governmentu v Anglii, případně i v Pruské Stein – Hardenbergově reformě.² Samospráva je forma správy, která je vykonávána subjekty odlišnými od státu. Subjekty vykonávající samosprávu spravují nezávisle na státu své vlastní záležitosti a jsou při této činnosti vázány zákony. Za účelem výkonu samosprávy

1 ŽALOUDEK, Karel. *Encyklopedie politiky*. Libri, 2004. ISBN 80-7277-209-0

2 HOLLÄNDER, Pavel. *Základy všeobecné státovědy*. Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o., 2009. ISBN: 978-80-7380-178-6 s. 206.

si subjekty zřizují vlastní orgány.³ Nejvyšší soud České republiky se na téma samosprávy vyjádřil v tom smyslu, že se jedná o oblast veřejné správy, jež je projevem výkonné moci ve státě. Samospráva se od státní správy odlišuje tím, že je vykonávána vlastním jménem, na vlastní odpovědnost a na vlastní prostředky. Ze státoprávního pohledu je pak právo na samosprávu chápáno jako veřejné subjektivní právo jeho nositele.⁴ Nositelem práva na samosprávu jsou v tomto případě církev a náboženské společnosti, kterým je právo na samosprávu svěřeno Listinou základních lidských práv a svobod. Podrobně se tomu bude věnovat následující kapitola.

Sousloví církve a náboženské společnosti je použito v zákoně č. 3/2002 Sb. o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností (dále jen „zákon o církvích a náboženských společnostech“) a je definováno jako společenství osob s vlastní strukturou a orgány, vnitřními předpisy, náboženskými obřady a projevy víry, založená za účelem vyznávání určité náboženské víry, ať veřejně nebo soukromě a zejména s tím spojeného shromažďování, bohoslužby, vyučování, duchovní služby a případně obecně prospěšné činnosti.⁵ Samostatný pojem „církev“ a pojem „náboženská společnost“ zákon o církvích a náboženských společnostech neřeší a ponechává to na jiných vědách. Rozdíl mezi těmito dvěma pojmy nalezneme v osobnosti Ježíše Krista a v tom, že je vnímána jeho božská podstata. Církev zpravidla vnímají Ježíše Krista jako součást Nejsvětější Trojice. Náboženské společnosti tuto vazbu nemají.⁶ Skutečnost, že se jedná o poměrně dlouhé slovní označení, spustila lavinu kritiky. Během přípravy zákona byla dokonce používána zkratka „CNS“, což bylo ale rovněž kritizováno a nakonec bylo odmítnuto, aby se takový zkratka objevila v textu právních předpisů. V okolních zemích došli zákonodárci ke shodě na slovní zkratce, ale v České republice se žádná ze slovních zkratek prozatím neuchytila.⁷

3 PRŮCHA, Petr. *Správní právo: obecná část*. 6. vyd. Brno: Masarykova univerzita a Doplněk 2007. ISBN 978-80-210-4276-6. S. 67 -68

4 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 3. 2010, sp. zn. 28 Cdo 4365/2009. [online]. [cit. ke dni 10. 2. 2017].

Dostupné z:

http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/C9377CF836361E2EC1257A4E0069A03B?openDocument&Highlight=0

5 § 3 písm. a) zákona č. 3/2002 Sb. o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností

6 VALEŠ, Václav. BEJVANČICKÁ, Alexandra. *České státní právo církevní 2*. Brno : Tribun EU s. r. o., 2015. ISBN 978-80-263-0908-6. s. 39 - 40

7 TRETERA, Jiří Rajmund. *Stát a církev v České republice*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2002. ISBN 80-7192-707-4. s. 11

Církevní právnické osoby, jsou v současné době v platném a účinném zákoně o církvích a náboženských společnostech označeny jako evidované právnické osoby. U některých z nich sahá jejich historie daleko do minulosti (např. Arcibiskupství pražské, které funguje od roku 973). Za dob Rakouska – Uherska bylo zřizování církevních právnických osob součástí autonomie církví a docházelo k němu na základě vnitřních předpisů. I přes to měly církevní právnické osoby právní subjektivitu již od svého vzniku. Obdobně tomu bylo i v období Československé první republiky, ale v období komunismu zde bylo v této oblasti legislativní vakuum. Podstatné je, co se pod označením církevní právnické osoby ukrývá. Velká část církví a náboženských společností řeší prostřednictvím církevních právnických svoje organizační uspořádání (např. Českobratrská církev evangelická se člení na senioráty a ty dále na farní sbory, všechny tyto územní organizace jsou právnickými osobami). Církevní právnická osoba je nezávisle zřízená právnická osoba, která je součástí církve, která má vlastní právní subjektivitu a zákon o církvích a náboženských organizacích vede rejstřík evidovaných právnických osob.⁸

Autonomii církví a náboženských společností můžeme tedy chápat jako právo na jejich vlastní samosprávu, která je nezávislá na vlivu státu. Já osobně v autonomii církví vidím asi tu úplně nejzákladnější otázku českého konfesního práva.

1.2 Modely konfesijního uspořádání

Autonomie církví a náboženských společností není totožná s konfesijním uspořádáním v daném státě, i když s ním velmi úzce souvisí, protože od konfesijního uspořádání se odvíjí postavení církví a náboženských společností ve státě.

Na území českého státu se po dobu jeho vývoje vystřídalo velké množství typů konfesijního uspořádání. Současná věda o konfesním právu dělí státy do dvou základních kategorií a to na státy konfesijní a státy sekulární. Tyto dvě základní kategorie se dále rozdělují do podkategorií. Konfesijní státy se dělí na státy konfesijní toleranční a konfesijní státy netoleranční a to na základě toho, zda

⁸ KŘÍŽ, Jakub. *Zákon o církvích a náboženských společnostech. Komentář*. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-362-2. s. 215 - 219

jiné náboženské vyznání, včetně toho být bez vyznání, pouze tolerují, nebo zda to přímo vylučují.⁹ Státy sekulární je možné rozdělit na státy odlukové a státy kooperační a to na základě míry spolupráce mezi církvemi a náboženskými společnostmi a státem.¹⁰

Profesor Roland Minnerath rozlišuje konfesijní uspořádání mírně odlišné od konfesijního uspořádání uváděného profesorem Treterou. Jeho pohled na tuto problematiku se nezabývá pouze samotným konfesijním uspořádáním, ale zabývá se i oblastí církevní autonomie v rámci daného konfesijního uspořádání. Respektive přebírá klasické třídění evropského konfesního práva, které rozšiřuje o problematiku církevní autonomie. Jím uváděné typy institucionální autonomie jsou státní církve, státem kontrolované uznané církve, odluka bez právního uznání či institucionální spolupráce, autonomní a spolupracující náboženské společnosti a nakonec nezávislost a spolupráce.¹¹

Státní církve jsou církve, které jsou privilegované v oblasti náboženského vyznání. Jedná se o církve a náboženské společnosti, které mají ze zákona postavení státního náboženství. Pojem státní církev se nesmí zaměňovat s pojmem oficiální ustavené církve. Nejznámější oficiální ustavenou církví je bezesporu Anglikánská církev (the Church of England), v jejímž čele dokonce stojí královna.¹² Netýká se to ovšem celé Velké Británie nýbrž pouze Anglie. Ve Walesu a Severním Irsku byla anglikánská církev odstátněna a ve Skotsku je ustavena Skotská církev (the Church of Scotland). Na Velké Británii mě nejvíc zaujalo, že státní autonomie ustoupila té církevní v úpravě hranic. Žádná církev nemusí v Severním Irsku dodržovat hranice Velké Británie, protože tam církve mají celoírskou působnost.¹³

Model státem uznaných a kontrolovaných církví není v Evropě tolik rozšířený. Jedná se o postavení církví, kdy jim stát nezasahuje do duchovní a náboženské činnosti, nicméně do organizačních záležitostí už stát zasahovat může.

9 TRETERA, Jiří Rajmund. *Stát a církve v České republice*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2002. ISBN 80-7192-707-4. s. 11

10 TRETERA, Jiří Rajmund. *Stát a církve v České republice*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2002. ISBN 80-7192-707-4. s. 14

11 MINNERATH, Roland. *Autonomie církví v Evropě*. *Revue církevního práva*. Praha: Společnost pro církevní právo, 1999. ISSN 2336-5609

12 MINNERATH, Roland. *Autonomie církví v Evropě*. *Revue církevního práva*. Praha: Společnost pro církevní právo, 1999. ISSN 2336-5609

13 ROBBERS, Gerhard, (ed.). *Stát a církve v zemích EU*. Praha : Academia, 2001. ISBN 80-200-0967-1. s. 337

Jedná se například o právo hlavy státu vybírat biskupy, které bylo dříve přiznáno konkordátem mezi Svatým Stolicem a Francií.¹⁴

V případě odluky bez právního uznání či institucionální spolupráce se jedná především o současné uspořádání vztahů mezi státem a církvemi ve Francii. Francouzská Ústava se vůbec nezabývá otázkou církví a označuje se jako „laická“ republika. V otázce církví a náboženských společností si francouzská ústava vystačí ve své preambuli s pouhým odkazem na Deklaraci lidských a občanských práv z roku 1789 a na preambuli ústavy z roku 1946. Hlavním pramenem základních principů fungování církví ve Francii je pak běžný zákon. Nedostatky této právní úpravy se projevují zejména v tom, že francouzský právní systém nezná žádnou definici náboženství. Je to odůvodněno tím, že zákonodárce ve státě neuznávajícím žádnou církev a náboženskou společnost, není oprávněn takovou definici stanovit. Ve všech případech, kdy má být rozhodnuto o tom, zda se nějakému společenství přizná postavení církve, rozhoduje soud. Soudy se rovněž vyhýbají judikovat obecně použitelnou definici, rozhodují případ od případu.¹⁵ Nedostatek autonomie církví se projevuje například v nutnosti zvláštního rozhodnutí pro uznání církve nebo náboženské společnosti a navíc církevní hodnostáři nemohou zastávat některé veřejné funkce.¹⁶

Vztah autonomních a spolupracujících církví a náboženských společností je založen na dvou základních stavebních kamenech. První spočívá v tom, že je církev od státu oddělena a druhý dává církvím a náboženským společnostem pravomoc v mezích zákona samostatně spravovat své záležitosti nezávisle na státu. Stát tak nemůže zasahovat do vnitřních záležitostí církví a náboženských společností a naopak. Důležité je zde sousloví „v mezích zákona“ například v Německu se dle platného konkordátního práva vyžaduje pro změnu hranic územních jednotek náboženských společností souhlas vlády, nebo požadavek na státní příslušnost biskupů.¹⁷

14 MINNERATH, Roland. Autonomie církví v Evropě. *Revue církevního práva*. Praha: Společnost pro církevní právo, 1999. ISSN 2336-5609

15 ROBBERS, Gerhard, (ed.). *Stát a církev v zemích EU*. Praha : Academia, 2001. ISBN 80-200-0967-1. s. 135

16 MINNERATH, Roland. Autonomie církví v Evropě. *Revue církevního práva*. Praha: Společnost pro církevní právo, 1999. ISSN 2336-5609

17 MINNERATH, Roland. Autonomie církví v Evropě. *Revue církevního práva*. Praha: Společnost pro církevní právo, 1999. ISSN 2336-5609

Posledním modelem konfesijního uspořádání je nezávislost a spolupráce. Například Portugalská ústava to stanovuje stručně a jasně, když říká, že církve a náboženské společnosti jsou odděleny od státu a mohou se zcela nezávisle věnovat svým činnostem. Toto ustanovení je navíc označeno jako nezměnitelné.¹⁸

1.3 Právní úprava autonomie církví a náboženských společností v Listině a v mezinárodních smlouvách

Jak vyplývá i z výše uvedeného, bývají ustanovení o individuálních a kolektivních náboženských právech zakotvena na úrovni ústav a ústavních zákonů, tedy v předpisech nejvyšší právní síly. V právním řádu České republiky tato ustanovení najdeme v ústavním zákoně č. 2/1993 Sb., Listině základních práv a svobod (dále jen „Listina“), jež je dle čl. 3 ústavního zákona 1/1993 Sb., Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) součástí ústavního pořádku České republiky.¹⁹

Základ českého konfesijního práva lze najít hned v několika ustanoveních Listiny. Jedná se o čl. 2 odst. 1, čl. 15 odst. 1 – 3 a čl. 16 odst. 1 – 4. Dalšími prameny na této úrovni jsou mezinárodní smlouvy, které mají aplikační přednost před zákonem. Jde o mezinárodní smlouvy podle čl. 10 Ústavy, k jejichž ratifikaci dal souhlas Parlament. Jedná se především o mezinárodní smlouvy o lidských právech. Patří mezi ně Mezinárodní pakt o občanských a politických právech z roku 1966, Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950, částečně i Úmluva o právech dítěte z roku 1989. Dále se může jednat o dvoustranné mezinárodní smlouvy, které se dotýkají lidských práv. Mohou mezi ně patřit mezinárodní smlouvy mezi Českou republikou a Apoštolským stolcem. Takovou smlouvu Česká republika doposud neuzavřela, ačkoliv jednání započala v roce 2000. Dalšími mezinárodními smlouvami, které se zabývají problematikou postavení církví, mohou být i mezinárodní smlouvy mezi Českou republikou a Apoštolským stolcem, které se lidskoprávní problematikou nezabývají.²⁰

18 MINNERATH, Roland. Autonomie církví v Evropě. *Revue církevního práva*. Praha: Společnost pro církevní právo, 1999. ISSN 2336-5609

19 VALEŠ, Václav. BEJVANČICKÁ, Alexandra. *České státní právo církevní 2*. Brno : Tribun EU s. r. o., 2015. ISBN 978-80-263-0908-6. s. 15

20 TRETERA, Jiří Rajmund. *Stát a církve v České republice*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2002. ISBN 80-7192-707-4. s. 62 - 64

Vzhledem k útlakům, kterých se církvím a náboženských společností dostávalo za komunistického režimu, se po listopadu 1989 těšily sympatiím široké veřejnosti. Díky tomu byla jednotlivá ustanovení Listiny, která v sobě obsahovala úpravu náboženské svobody, koncipována poměrně obecně. Pokud by byla listina projednávána až po roce 1993, pravděpodobně by její ustanovení nebyla vůči církvím a náboženským společností tolik příznivá.²¹

1.3.1 Konfesní neutralita

První ustanovení Listiny, které se dotýká konfesního práva, je čl. 2 odst. 1. Jedná se o ustanovení Listiny o konfesní neutralitě státu a zároveň o vyloučení existence privilegované církve či náboženské společnosti, nebo státního náboženství. S tímto dále souvisí skutečnosti, že je v České republice více církví a náboženských společností, z nichž žádná nesmí být nijak zvýhodňována ani naopak diskriminována.²²

Dle čl. 2 odst. 1 Listiny je Česká republika stát, který je založen na demokratických hodnotách a nesmí se vázat na výlučnou ideologii ani náboženství. Z tohoto důvodu je Česká republika státem, který se neidentifikuje s žádnou církví ani náboženskou společností a ve vztahu k nim uplatňuje princip neutrality, parity a autonomie. Důvodem, proč se český stát neidentifikuje s žádnou církví ani náboženskou společností je, je reakce na předchozí komunistický režim, jeho identifikaci s marxistickou ideologií a persekuci církví, náboženských společností i věřících.²³

K podpoře konfesní neutrality a náboženské plurality jsou vázána další ustanovení Listiny. Jde o ustanovení o svobodě myšlení, svědomí a náboženského vyznání, jež nalezneme v čl. 15 a dále svoboda projevu náboženství či víry dle čl. 16.²⁴

21 VALEŠ, Václav. BEJVANČICKÁ, Alexandra. *České státní právo církevní 2*. Brno : Tribun EU s. r. o., 2015. ISBN 978-80-263-0908-6. s. 15 - 16

22 VALEŠ, Václav. BEJVANČICKÁ, Alexandra. *České státní právo církevní 2*. Brno : Tribun EU s. r. o., 2015. ISBN 978-80-263-0908-6. s. 16 - 17

23 TRETERA, Jiří Rajmund. *Stát a církev v České republice*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2002. ISBN 80-7192-707-4. s. 67

24 KLÍMA, Karel et al. *Komentář k Ústavě a Listině .2.* vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3. s. 943

Předpokladem náboženské neutrality je sekularizace státu a jeho odpoutání od jakéhokoli náboženství. Zároveň stát nesmí ovlivňovat náboženskou svobodu, neboť každý má právo svobodné volby náboženského vyznání nebo být bez vyznání. Vedle toho musí snášet i projevy víry a jakéhokoli náboženského vyznání navenek. K takovému projevu víry má stát vytvářet vhodné podmínky.²⁵

Skutečnost, že se Česká republika neidentifikuje s žádným náboženským vyznáním, ještě neznamena, že by stát a církve a náboženské společnosti nemohli v některých oblastech spolupracovat. Jedná se o oblasti, ve kterých mají společný zájem, což je především zdravotnictví, školství, sociální péče, památková péče apod. V těchto oblastech s církvemi a náboženskými společnostmi často spolupracují i státy, které se definovaly jako striktně odlukové.²⁶

Z hlediska postavení církví a náboženských společností vůči státu a jejich autonomie, je toto ustanovení o náboženské neutralitě státu naprosto stěžejní.²⁷

K otázce náboženské a ideologické neutrality se vyjadřoval i Ústavní soud. V nálezu, ve kterém se vyjadřuje k souladu Lisabonské smlouvy s ústavním pořádkem, se Ústavní soud vyjádřil v tom smyslu, že i když se dle Listiny stát nesmí vázat na žádnou ideologii ani náboženské vyznání, neznamena to, že by měla být celá Ústava a ústavní pořádek bez hodnot.²⁸ V dalším nálezu, který se zabýval zrušením části zákona o církvích a náboženských společnostech, se Ústavní soud vyjádřil k zásadě autonomie církví a náboženských společností. Ve svém nálezu se usnesl na tom, že stát nesmí zasahovat do té činnosti a aktivit církví a náboženských společností, které se se týkají pouze vnitřních záležitostí. Takovéto záležitosti nelze ani přezkoumávat před státními soudy. Stát by měl smět zasahovat jen tam, kde je to nezbytné a kdy je to ve veřejném zájmu. Dále má stát

25 WAGNEROVÁ, Eliška. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 9678-80-7357-750-6. s. 85 - 86

26 VALEŠ, Václav. BEJVANČICKÁ, Alexandra. *České státní právo církevní 2*. Brno : Tribun EU s. r. o., 2015. ISBN 978-80-263-0908-6. s. 17 - 18

27 WAGNEROVÁ, Eliška. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 9678-80-7357-750-6. s. 85

28 Nález Ústavního soudu č. Pl. ÚS 29/2009 ze dne 3. listopadu 2009. [online]. [cit. ke dni 18. 2. 2017].

Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/Word.aspx?id=63966>

vzhledem k historické kontinuitě přistupovat k církvím a náboženských společnostem citlivě a zasahovat jen v plně odůvodněných případech.²⁹

Konfesní neutralitou státu se zabýval Evropský soud pro lidská práva například ve věci Lautusi a ostatní proti Itálii, který se zabýval vyvěšováním křížů ve veřejných školách. Stěžovatelka namítala, že kříž, jako symbol katolické víry, odporuje jejímu přesvědčení a že ohrožuje právo dětí na volbu náboženského vyznání. Vedle toho v povinném vyvěšováním křížů spatřuje, že se stát přiklání ke katolické víře, což odporuje konfesní neutralitě státu. Žáci si vyvěšováním kříže mohou vykládat jako náboženské gesto a může to mít za následek, že bude působit rušivě na žáky jiných náboženských vyznání a zároveň může povzbuzovat žáky katolického vyznání k většímu šíření své víry. Soud došel k závěru, že by situaci nevyřešilo, pokud by se kromě křížů vyvěšovaly i jiné náboženské předměty. Vyvěšováním křížů ve veřejných školách je tak v rozporu se zásadou plurality a konfesní neutrality státu.³⁰

1.3.2 Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání

Ustanovení, které velmi úzce souvisí s ustanovením čl. 2. odst. 1 Listiny o konfesní neutralitě státu, nalezneme v čl. 15 Listiny, které se věnuje svobodě myšlení, svědomí a náboženského vyznání. Tyto svobody patří do vnitřní sféry každého jednotlivce.³¹

Konfesně neutrální stát je stěžejní pro fungování náboženské svobody. Jen v takovém státě je zaručena pluralita církví a náboženských společností a jejich tolerance ze strany státu. V České republice nalezneme model kooperačního státu, kde jsou církve a náboženské společnosti a stát na sobě navzájem nezávislé.³²

Dle judikatury Ústavního soudu se náboženská svoboda řadí do sféry práv a svobod každého jednotlivce, která je nazývána forum internum. Jedná se o sféru,

29 Nález Ústavního soudu č. Pl. ÚS 6/2002 ze dne 29. listopadu 2002 [online]. [cit. ke dni 18. 2. 2017].

Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/Word.aspx?id=43642>

30 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Lautusi a ostatní proti Itálii ze dne 3. 11. 2009, stížnost č. 30814/06

Dostupné z: <http://spcp.prf.cuni.cz/judikat/eslprkruz.htm>

31 KLÍMA, Karel et al. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3. s. 1081

32 WAGNEROVÁ, Eliška. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 9678-80-7357-750-6. s. 371

do které nemůže veřejná moc ani žádná třetí osoba zasahovat. Takový svobodný prostor jednotlivce je označován jako status negativus. Zásah do práva na svobodu náboženského vyznání může být dotčena ze strany veřejné moci různými způsoby nátlaku, které jedince mohou zbavovat svobodné volby.³³ K tomuto může dojít například ve státě, který není konfesně neutrální a má ústavně zakotvené určité náboženské vyznání. Extrémem pak je například Korejská lidově demokratická republika, kde je státní ideologie naproste soběstačnosti a vedle toho enormní vliv kultu osobnosti, kterému dodnes posmrtně vévodí Kim Ir Sen.

Vzhledem ke skutečnosti, že svobodou každého je i právo projevat své náboženské vyznání navenek, nelze svobodu vyznání omezit jen na forum internum, ale projevování svého náboženského přesvědčení zasahuje i do fori externi. Stát mám v tomto ohledu stále povinnost nezasahovat do tohoto práva a chránit jeho výkon před zásahy třetích osob.³⁴ Svoboda náboženského vyznání se tedy projevuje v obou sférách. Do vnitřní sféry lze zahrnout jakékoli náboženské přesvědčení, identifikace s jakýmkoli náboženským vyznáním, či přímo členství v církvi nebo náboženské společnosti. V konečném důsledku je volbou každého jednotlivce, zda se stane členem církve či náboženské společnosti, jejíž přesvědčení sdílí, nebo dojde k závěru, že z jakéhokoli důvodu nechce být členem jakéhokoli náboženského společenství.³⁵

Právo na svobodu náboženského vyznání v sobě neskrývá pouze právo mít nějaké náboženské přesvědčení, nýbrž i možnost toto své přesvědčení kdykoli změnit, nebo dokonce úplně opustit. Podněty ke změně vyznání mohou přicházet z různých směrů. Bude se jednat především o fyzické osoby a především církve a náboženské společnosti ve snaze nalákat nové členy. Jedinec má v takovém konkurenčním prostředí možnost svobodné volby. Stát je v tomto případě poněkud mimo hru, neboť je limitován konfesní neutralitou.³⁶

Projevy náboženského přesvědčení, které jsou zmíněny výše, a jenž jsou uvedeny jako svoboda každého jednotlivce na projevování svého náboženského

33 WAGNEROVÁ, Eliška. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 9678-80-7357-750-6. s. 378

34 WAGNEROVÁ, Eliška. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 9678-80-7357-750-6. s. 372

35 WAGNEROVÁ, Eliška. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 9678-80-7357-750-6. s. 378

36 WAGNEROVÁ, Eliška. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 9678-80-7357-750-6. s. 378

vyznání navenek, jsou takové projevy, které vykonává jedinec samostatně. Jedná se především o formu vlastního přesvědčení a myšlenek. O dalších způsobech projevení náboženského vyznání pojednává čl. 16 odst. 1, jemuž se budu věnovat později.

Ustanovení čl. 15 odst. 1 je základní právo, a jako taková je nezadatelné, nezcižitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné. Jedná se o právo, které náleží každému bez rozdílu a nelze ho nikým omezit (např. ani v zařízeních určených pro výkon trestu, v nemocnicích, nebo i ve výkonu služby). Nositelem mohou být do jisté míry i právnické osoby, zejména pak církve a náboženské společnosti. Právnické osoby se sice nemohou domáhat ochrany tohoto práva za své členy, pokud to má pouze individuální charakter. Nicméně se církve a náboženské společnosti mohou bránit a to za předpokladu, že je omezena svoboda jejich náboženského vyznání jako celek. Mohlo by k tomu dojít v případě, kdy státní moc nepovolí vznik církevní právnické osoby.³⁷

Oblast fori interni není v současné době dostatečně judikována Ústavním soudem, kromě výhrady svědomí v případech odepření vojenské služby. Svoboda je tedy omezena zejména hodnotami v ústavním pořádku, v praxi je problematické forum internum a forum externum od sebe explicitně odlišit.³⁸ Další ústavní stížnosti, které jsou odůvodněné svobodou myšlení, svědomí a náboženského vyznání, se velmi často týkají povinného očkování.

„Z toho je zřejmé, že náboženskou svobodu lze zásadně vymezit především jako forum internum (čl. 15 odst. 1 Listiny), tzn. jako svobodu každého vyznávat určité náboženství a víru, do níž není možno ze strany třetích osob a zejména veřejné moci zasahovat. Jde o tzv. status negativus, resp. libertatis (G. Jellinek), charakteristického vymezením svobodného prostoru jedince, do něhož veřejná moc nemůže vstupovat. Zároveň však je zřejmé, že omezení náboženské svobody na forum internum je nepostačující, neboť již pojmovým znakem náboženské svobody je právo každého projevovat svoje náboženské vyznání navenek,

37 WAGNEROVÁ, Eliška. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 9678-80-7357-750-6. s. 375

38 WAGNEROVÁ, Eliška. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 9678-80-7357-750-6. s. 380

*přirozeně při respektování omezujících kautel stanovených v čl. 16 odst. 4 Listiny.*³⁹

V jiném nálezu se Ústavní soud k ustanovení čl. 15 odst. 1 vyjádřil, že se jedná o právo, které je absolutní. S nikým nesmí být zacházeno způsobem, který by měl mít za cíl měnit způsoby myšlení a nutit změnu náboženského vyznání a víry. Vzhledem k tomu, že se jedná o absolutní právo, není možné do něho zasahovat ani ze strany státu.⁴⁰

Oblast svobody vyznání, náboženského přesvědčení a víry je bohatě judikována Evropským soudem pro lidská práva. Velmi často se pak řeší problematika muslimských šátků ve veřejném prostoru, například v případě Leyla Sahin proti Turecku. Jednalo o studentku, která se dostala do konfliktu s univerzitou kvůli nošení muslimských šátků. Leyla Sahin byla studentka medicíny, která od počátku svého studia nosila hidžáb, ale když byla v pátém ročníku, vydala univerzita směrnici, ve které zakázala vstup do kampusu osobám, které nosí vousy, nebo pokrývku hlavy. Na základě toho se nemohla účastnit výuky ani plnit zkoušky. Studium nakonec ukončila a odešla studovat na Lékařskou fakultu do Vídně, kde není v nošení hidžábu omezovaná. Následně se obrátila na Evropský soud pro lidská práva pro porušení svobody vyznání, projevu a vzdělání. Nicméně soud ve svém rozsudku konstatoval, že neshledal porušení práv a svobod stěžovatelky, protože stát má možnost v demokratické společnosti stanovit omezení pro výkon některých práv a stát zde shledal, že nošení hidžábu je nežádoucí z důvodu ochrany práv a svobod druhých, veřejného pořádku a bezpečnosti.⁴¹

Evropský soud pro lidská práva se zabýval i případem, kdy byla v nošení muslimského šátku ve škole omezována učitelka. Bylo to ve věci Dahlab proti Švýcarsku. Paní Dahlab začala nosit hidžáb poté, co konvertovala k islámu. Proti hidžábu nic nenamítalo vedení školy, ani rodiče a žáci. Problém nastal až po několika letech, kdy přišla do školy inspekce a tou byla vyzvána k odložení šátku.

39 Nález Ústavního soudu č. Pl. ÚS 6/2002 ze dne 29. listopadu 2002 [online]. [cit. ke dni 18. 2. 2017].

Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/Word.aspx?id=43642>

40 Nález Ústavního soudu č. Pl. ÚS 18/1998 ze dne 2. června 1999 [online]. [cit. ke dni 18. 2. 2017].

Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/Word.aspx?id=32746>

41 KROŠLÁK, Daniel. MORAVČÍKOVÁ, Michaela. (eds.). *Rozhodovací činnost' sudov a náboženstvo*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-8168-181-3. s 22 - 25

To odmítla s odvoláním na princip náboženské neutrality. Po soudních sporech skončila věc u Evropského soudu pro lidská práva, kde se řešil vztah práva na svobodu náboženského vyznání včetně jeho projevování a konfesní neutralita státu, neutralita veřejných škol a ochrana náboženských práv druhých. Soud konstatoval, že nebylo porušeno právo na svobodu vyznání, protože jeho omezení ze strany státu bylo v tomto případě legitimní pro ochranu práv a svobod druhých.⁴²

1.3.3 Právo svobodně projevovat své náboženství

Listina ve svém čl 16 odst. 1 rozšiřuje právo na svobodnou volbu náboženského vyznání a svobodu svědomí, když upravuje právo na svobodný projev náboženství nebo víry ať už samostatně nebo ve skupině, soukromě i veřejně. Toto právo náleží každému jednotlivci bez ohledu na jeho státní příslušnost.

Čl. 16 odst. 1 zní: „*Každý má právo svobodně projevovat své náboženství nebo víru buď sám nebo společně s jinými, soukromě nebo veřejně, bohoslužbou, vyučováním, náboženskými úkony nebo zachováváním obřadu.*“ Výčet v tomto ustanovení je pouze demonstrativní a rozvádějí ho další prováděcí zákony, zejména pak zákon o církvích a náboženských společnostech. Prováděcí zákon upravuje práva církví a náboženských společností a také působnost Ministerstva kultury České republiky jako dozorujícího orgánu nad touto oblastí.⁴³

Právo na svobodné projevování svého náboženského vyznání, tak jak je zakotveno v Listině, má velmi široký obsah. Je v něm zahrnuto právo na projevování náboženského vyznání, obřady, ale i právo na vzdělávání se v oblasti náboženství. Poslední zmiňované tedy v sobě ukrývá i právo církví a náboženských společností vyučovat náboženství, což mohou církve a náboženské společnosti vykonávat prostřednictvím vlastních škol nebo v rámci soustavy veřejného školství⁴⁴. Právo vyučovat náboženství však nenáleží žádné církvi a

42 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Dahlab proti Švýcarsku ze dne 15. února 2001, stížnost č. 42393/98

43 KLÍMA, Karel et al. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3. s. 1088

44 Podrobnosti o způsobu výuky náboženství v soustavě veřejných škol jsou opraveny v zákoně č. 561/2004 Sb., školském zákoně.

náboženské společnosti, jak by se mohlo zdát ze znění Listiny, ale náleží jen církvím a náboženských společnostem, které mají dle zákona o církvích a náboženských společnostech přiznán výkon zvláštních práv.⁴⁵

Otázky související s vnitřním přesvědčením jednotlivce o náboženském vyznání, které jsou upraveny v čl. 15 Listiny, spadají do fori interni a jedná se o absolutní právo, do kterého stát nemůže zasahovat. Oproti tomu problematika, která je předmětem čl. 16 Listiny, spadá do fori externi a jako takovou ji je možné zákonem omezit. Připouští to přímo Listina v ustanovení čl. 16 odst. 4, které říká, že výkon práv může být omezen, pokud jde o opatření, které je nezbytné pro ochranu veřejné bezpečnosti, pořádku, zdraví, mravnosti nebo práv a svobod druhých.

Předností čl. 16 odst. 1 bezesporu je, že je zde uvedena široká škála činností, kterými se může svoboda projevovat své náboženské vyznání nebo víru, demonstrovat. Díky výčtu možných činností nabývá svoboda projevovat své náboženské vyznání většího rozměru, než jen svobodu slova. Svoboda projevovat své náboženství v sobě zahrnuje nejen právní jednání, které předepisují náboženská pravidla, ale i dlouhodobé činnosti v různých oblastech.⁴⁶

Svobodu projevovat své náboženské vyznání je možné uskutečňovat individuálně a kolektivně. Každý má tedy na výběr, zda bude své náboženství nebo víru uskutečňovat samostatně, nebo se bude za tímto účelem sdružovat. Rozdíl mezi soukromým a veřejným způsobem projevoování náboženského přesvědčení spočívá na tom, zda k němu mají přístup třetí osoby. Nicméně, i přes omezený přístup třetích osob, nemusí být dotčen kolektivní charakter konkrétního úkonu.⁴⁷ Bude se tak jednat především o úkony a projevy, které jsou určeny jen omezenému okruhu osob, jenž budou představovat typicky členové konkrétní církve nebo náboženské společnosti, jejím pracovníkům apod. Veřejnými projevy náboženství nebo víry jsou takové projevy, které jsou veřejně přístupné neurčitému okruhu osob a konají se na veřejně přístupných místech. Do těchto

45 KLÍMA, Karel et al. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3. s. 1088 – 1089

46 WAGNEROVÁ, Eliška. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 9678-80-7357-750-6. s. 395

47 WAGNEROVÁ, Eliška. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 9678-80-7357-750-6. s. 397

veřejných projevů se řadí například nošení řeholního oděvu, muslimského oděvu a pejzů.⁴⁸

Většina náboženských směrů je charakteristická tím, že se podstatné náležitosti jejich náboženského přesvědčení vykonávají ve větším okruhu osob či dokonce v komunitě. Pokud by bylo právo na svobodné projevoání náboženství limitováno pouze na individuální způsoby projevu, nebo dokonce pouze na forum internum, znamenalo by to potlačení svobody náboženského vyznání. Kolektivní prvek je v tomto případě základem pro ústavní zakotvení církví a náboženských společností. Výkon těchto práv se navíc neváže na právnické osoby, z toho důvodu nelze stanovit povinnost registrace církví a náboženských společností. Nicméně pokud není církev či náboženská společnost registrovaná, nemá právní subjektivitu a bez té nemůže plnohodnotně působit, vstupovat do právních vztahů a zajišťovat tak materiálně svoji existenci.⁴⁹

Jak vyplývá z výše zmíněného právní subjektivita církví a náboženských společností podléhá jejich registraci podle zákona o církvích a náboženských společnostech. Registrace pak podléhá omezením, které jsou uvedeny již v Listině. Jedná se o opatření, která jsou v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu veřejné bezpečnosti, pořádku, zdraví mravnosti a práv třetích osob. Toto omezení působení církví a náboženských společností se nejčastěji projevuje při zakládání církevních právnických osob, které mají vlastní právní subjektivitu.⁵⁰

Ústavní soud se ve svých nálezech zabýval i vzájemnou propojeností fori interni a fori externi v souvislosti s projevoáním náboženského vyznání jedince. Názorem Ústavního soudu je, že obě tyto sféry od sebe nelze úplně odpoutat, jelikož spolu právo na svobodu náboženského vyznání a právo na jeho projevy, včetně účasti na náboženských shromážděních, velmi úzce souvisejí.⁵¹ V této oblasti je judikatura Ústavního soudu konstantní. V roce 2010 se ztotožnil s názorem německého Spolkového ústavního soudu, dle něhož "Svoboda

48 VALEŠ, Václav. BEJVANČICKÁ, Alexandra. *České státní právo církevní 2*. Brno : Tribun EU s. r. o., 2015. ISBN 978-80-263-0908-6. s. 25

49 WAGNEROVÁ, Eliška. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 9678-80-7357-750-6. s. 396

50 WAGNEROVÁ, Eliška. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 9678-80-7357-750-6. s. 396

51 Nález Ústavního soudu č. Pl. ÚS 6/2002 ze dne 29. listopadu 2002 [online]. [cit. ke dni 18. 2. 2017].

Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/Word.aspx?id=43642>

náboženského vyznání v sobě vedle svobody jednotlivce projevat své vyznání v soukromí a na veřejnosti nutně obsahuje i svobodu sdružování se v organizacích za účelem společného veřejného vyznání, zvláště pak svobodu vyznání pro církve v jejich historicky utvořené podobě a na základě jejich poslání (BVerfGE 42, 312). K podání ústavní stížnosti na ochranu základního práva na nerušený výkon náboženského vyznání jsou oprávněny nejen náboženské společnosti, jejich suborganizace nebo jejich právně nezávislá zařízení, ale také právnické osoby, jejichž cílem je plnění charitativních úkolů při realizaci jednoho ze základních požadavků náboženského vyznání (viz BVerfGE 19, 129; 30, 112; 42, 312; 46, 73)" [BVerfGE 53, 366]. V tomto kontextu např. "pojetí katolické církve zahrnuje výkon náboženství nejen v oblasti víry a bohoslužby, nýbrž také svobodu k rozvoji a působení ve světě, což odpovídá jejím náboženským úkolům. K tomu patří obzvláště charitativní působení. Aktivní láska k bližním je podstatným úkolem křesťanů a křesťanskými církvemi je chápána jako základní funkce. Nezahrnuje pouze církevně zajišťovanou nemocniční péči, nýbrž obecně je podle základních náboženských požadavků orientována na zabezpečení potřebných lidí včetně jejich výchovy a vzdělání."

1.3.4 Zásada autonomie církví a náboženských společností

Nezávislost církví a náboženských společností na státu, možnost spravovat si samostatně vlastní záležitosti nebo-li autonomie církví a náboženských společností, bývá někdy označovaná také jako právo na sebeurčení. V právu na autonomii se protíná konfesní neutralita státu, oddělení státu od církví a náboženských společností a svoboda náboženského vyznání.⁵²

Autonomie církví a náboženských společností je zakotvena v čl. 16. odst. 2 Listiny. Úkolem tohoto ustanovení je umožnit realizaci práv a svobod, které jsou uvedeny v čl. 15 odst. 1 a v čl. 16 odst. 1., protože tato práva jsou do jisté míry postavena na kolektivním charakteru a někdy předpokládají institucionalizaci církví a náboženských společností.⁵³

⁵² WAGNEROVÁ, Eliška. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 9678-80-7357-750-6. s. 403

⁵³ VALEŠ, Václav. BEJVANČICKÁ, Alexandra. *České státní právo církevní 2*. Brno : Tribun EU s. r. o., 2015. ISBN 978-80-263-0908-6. s. 26

Listina přiznává církvím a náboženským společnostem právo na samosprávu v takovém rozsahu, jaké není do té doby v České republice známo. Stát se zněním čl. 16. odst. 2 zřekl zásahů do institucionálního uspořádání církví a náboženských společností. Každá církev a náboženská společnost má vlastní orgány, do kterých si na základě vlastních předpisů ustanovuje členy těchto orgánů a v neposlední řadě má i vlastní způsob výběru, ustanovování a odvolávání duchovních.⁵⁴

Důvodem vysoké míry autonomie církví a náboženských společností je idea oddělení státu od církví a náboženských společností. Tato myšlenka provází vývoj moderního státu.⁵⁵

Pouze náboženské společenství může být nositelem práva na autonomii církví a náboženských společností. Není při tom rozhodující, zda se jedná o právnickou osobu. Míra uznání nezávislosti však závisí na stupni státního uznání, který je předpokládán ve čl. 16 odst. 4 a je dále rozváděn v zákoně o církvích a náboženských společnostech. Dle platného práva je právní subjektivitou nadána jak církev či náboženská společnost jako celek, tak i jednotlivé církevní právnické osoby. V historii tomu vždy tak nebylo a například u Katolické církve byly spory ohledně vlastnického práva k církevnímu majetku. Vlastníkem byly zpravidla její složky, nikoli církev jako celek, a ty v té době právní subjektivitou nedisponovaly. Vyvolává to problémy i v současnosti v souvislosti s církevními restitucemi.⁵⁶

Není neobvyklé, že má nějaký úkon církve či náboženské společnosti, vykonaný na základě jejího vnitřního práva, dopad na české právo. V praxi to jsou případy vzniku a zániku církevních právnických osob, jmenování statutárních zástupců, určení osoby, která je oprávněna provádět církevní sňatky. Vznikne-li však pochybnost o kanonické platnosti daného aktu, je oprávněn o tom rozhodovat pouze církevní orgán a státní orgán pak toto stanovisko pouze akceptuje.⁵⁷

54 VALEŠ, Václav. BEJVANČICKÁ, Alexandra. *České státní právo církevní 2*. Brno : Tribun EU s. r. o., 2015. ISBN 978-80-263-0908-6. s. 26 - 27

55 KLÍMA, Karel et al. *Komentář k Ústavě a Listině.2*. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3. s. 1088 – 1089

56 WAGNEROVÁ, Eliška. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 9678-80-7357-750-6. s. 403

57 VALEŠ, Václav. BEJVANČICKÁ, Alexandra. *České státní právo církevní 2*. Brno : Tribun EU s. r. o., 2015. ISBN 978-80-263-0908-6. s. 27

Autonomie církví a náboženských společností se neprojevuje pouze v oblasti její samosprávy a organizačního členění, ale spadá sem i hospodářská autonomie. Jedná se o správu majetku a jednou do této oblasti bude snad spadat i úplná finanční nezávislost církví a náboženských společností na státu. Financování církví a náboženských společností byl dlouhodobě problém, který spočíval v nečinnosti státu v otázce zajištění úplné nezávislosti církví a náboženských společností na státu, jež je předpokladem pro jejich svobodné působení. Tím že stát dlouhodobě odkládal majetkové vyrovnání s církvemi, porušoval čl. 16 odst. 1, tedy že církve a náboženské společnosti nemohli volně projevat své náboženství, zejména způsobem obecně prospěšných aktivit. Byl tím samozřejmě dotčen i čl. 16. odst. 2 v oblasti hospodářské autonomie.⁵⁸ Změnu v tomto přinesl zákon o majetkovém vyrovnání⁵⁹, který řeší křivdy spáchané komunistickým režimem a dále přináší i řešení způsobu financování církví a náboženských společností.⁶⁰

Dávno před účinností zákona o majetkovém vypořádání vyjádřil Ústavní soud nespokojenost se způsobem financování církví a náboženských společností. Stav financování církví a náboženských společností ze strany státu není, dle názoru Ústavního soudu, plnohodnotnou alternativou k vypořádání jejich historického majetku, protože tím nejsou v dostatečné míře zaručena práva a svobody v čl. 16 odst. 1 a 2. Stát sice zaručuje církvím a náboženským společnostem hospodářské zabezpečení, nicméně je to pouze stát, který určuje, jakou částku konkrétní církve a náboženské společnosti dostanou, což znamená jejich finanční závislost na státu. Je nutno podotknout, že částky přerozdělované Ministerstvem financí České republiky jsou v minimální výši a stát není schopný finančně pokrýt všechny potřeby církví a náboženských společností, které vyplývají z jejich činnosti.⁶¹

Vysoká míra autonomie církví a náboženských společností s sebou však nese řadu problémů, které vycházejí najevo až v případech, kdy vznikne nějaký spor. Bylo podáno několik žalob, kterými se bývalí zaměstnanci domáhali určení

58 WAGNEROVÁ, Eliška. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 9678-80-7357-750-6. s. 408

59 Zákon č. 428/2012 Sb. o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

60 VALEŠ, Václav. BEJVANČICKÁ, Alexandra. *České státní právo církevní 2*. Brno : Tribun EU s. r. o., 2015. ISBN 978-80-263-0908-6. s. 108

61 Nález Ústavního soudu č. Pl. ÚS 9/2007 ze dne 1. července 2010 [cit. ke dni 18. 2. 2017]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/Word.aspx?id=66702>

neplatnosti výpovědi z pracovního poměru, duchovní navrhovali zrušení rozvázání služebního poměru, nebo členové volených orgánů se domáhali určení neplatnosti schůze, na které byli odvoláni. Dále se může jednat i o zrušení církevní právnické osoby ze strany církve či náboženské společnosti.

Výše zmíněné problémy jsou však vyloučeny z přezkumu před civilními soudy. Soudy si nemohou sami vykládat vnitřní předpisy, bez ohledu na to zda existují pochybnosti o platnosti a dovolenosti napadeného úkonu. Existují však výjimky, kdy je možný přezkum úkonu provedeného církví či náboženskou společností a to například v případě uzavření církevního sňatku.⁶²

Do autonomie církví a náboženských společností spadají, jak je již zmíněno výše, otázky spojené se služebním poměrem duchovních v církvi a náboženské společnosti. Služební poměr duchovních je upraven výhradně vnitřními předpisy dané církve nebo náboženské společnosti, kde je upravena například i způsobilost k funkci duchovního. Vzhledem k tomu, že jsou tyto otázky upraveny interními předpisy, jsou vyloučeny z projednávání před civilními soudy, což několikrát judikoval i Ústavní soud. V této oblasti je judikatura poměrně konstantní. V roce 1997 se ve věci, která se týkala duchovního církve, vyjádřil, že by rozhodnutí civilního soudu o služebním poměru bylo zásahem do práva církví a náboženských společností na autonomii. Nicméně oblast mzdy a majetkových nároků duchovních je před soudem možné projednat, neboť to spadá do občanskoprávních a pracovních záležitostí, kde církev a náboženská společnost může vystupovat jako jakákoli jiná právnická osoba, která může mít závazky vůči fyzickým osobám.⁶³ Obdobně rozhodoval i v roce 2000, v podobném případě, který se rovněž týkal trvání služebního poměru duchovního. Obecné soudy i Ústavní soud se opět vyjádřily nezpůsobilost obecných soudů rozhodovat o otázce trvání služebního poměru duchovního, jenž byl uzavřen dle vnitřních předpisů církve, protože takové rozhodnutí by bylo zásahem do autonomie církví a náboženských společností. Stěžovatel zde namítal porušení práva na soudní a jinou právní ochranu, které mu přiznává Listina, ale soud se ke vztahu práva na

62 WAGNEROVÁ, Eliška. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 9678-80-7357-750-6. s. 404

63 Nález Ústavního soudu č. I. ÚS 211/1996 ze dne 26. 3. 1997. [cit. ke dni 18. 2. 2017]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/Word.aspx?id=28118>

autonomii církví a náboženských společností a práva na soudní a jinou právní ochranu nevyjádřil.⁶⁴

Z pohledu Ústavního soudu je problematická judikatura Nejvyššího soudu, který má názor, že civilní soud nemůže přezkoumat způsob, jakým byl služební poměr ukončen, ale připouští podání žaloby na určení, že služební poměr trvá. Argumentoval zde nicotností aktu. Ve zbytku pak odkazuje na orgán církve a náboženské společnosti, který má posoudit, zda byl služební poměr rozvázán v souladu s vnitřními předpisy.⁶⁵ V této věci pak byla podána ústavní stížnost církví, jež se domáhala zrušení rozhodnutí Nejvyššího soudu, a které Ústavní soud vyhověl. Církev ve své ústavní stížnosti namítala porušení jejího práva na autonomii. Dle názoru Ústavního soudu je nutné omezit zásahy státu do práva na autonomii církví a náboženských společností na minimum a z toho důvodu nelze vnitřní záležitosti posuzovat před civilními soudy.⁶⁶

Tento názor Ústavního soudu o nemožnosti aplikace sekulárních pracovněprávních předpisů na služební poměr se opírá o čl. 16 odst. 2 Listiny, kde je stanoveno, že církve a náboženské společnosti si spravují své záležitosti nezávisle na státu, zejména, že si ustavují své orgány a ustanovují duchovní. Duchovní tedy vykonávají svoji činnost z pověření církve či náboženské společnosti a podle jejích interních předpisů. Jsou to pouze církve a náboženské společnosti, které mohou posoudit způsobilost k výkonu duchovenské služby.⁶⁷

V oblasti pracovněprávních poměrů zaměstnanců (kteří nevykonávají duchovenskou činnost) církví a náboženských společností dlouho dobu judikatura chyběla. Touto otázkou se zabýval Ústavní soud až v roce 2017. Ve svém nálezu Ústavní soud říká, že věci týkající se služebních poměrů duchovních není možné před civilními soudy projednávat, ale pracovněprávní věci nepastoračních zaměstnanců do toho nespádají. Způsobilost být duchovním církve či náboženské

64 Nález Ústavního soudu č. III. ÚS 136/2000 ze dne 31. 8. 2000. [cit. ke dni 18. 2. 2017].

Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/Word.aspx?id=36583>

65 Rozhodnutí Nejvyššího soudu č. 28 Cdo 2082/2010 ze dne 8. září 2010. [cit. ke dni 18. 2. 2017].

Dostupné z:

http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/

5FA244B638A16F85C1257A4E0065BD03?openDocument&Highlight=0,

66 Nález Ústavního soudu č. IV. ÚS 3597/2010 ze dne 20. 10. 2011. [cit. ke dni 18. 2. 2017].

Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/Word.aspx?id=71752>

67 PŘIBYL, Stanislav. Vnitrocírkevní autonomie v rozhodování ústavních soudů České republiky a Slovenské republiky o služebním poměru duchovních. *Revue církevního práva*. Praha: Společnost pro církevní právo, 2005. ISSN 2336-5609

společnosti je upravena jejich vnitřními předpisy, a proto jsou zásahy soudů, z důvodu práva na samosprávu, vyloučeny. Dle názoru Ústavního soudu do pravomoci civilních soudů spadá ochrana práv a právní jistoty třetích osob, které s církví či náboženskou společností zavřeli pracovněprávní poměr. Zaměstnanci, kteří nejsou duchovní, by neměli být zbaveni práva na soudní přezkum ukončení pracovního poměru.⁶⁸ V tomto nálezu mě zaujala zejména tato právní věta: „*Zákaz interpretace norem vnitřních předpisů církví a náboženských společností neznamena i zákaz jejich aplikace. Obsahuje-li norma českého právního řádu pojem, jehož obsah je vyplněn vnitřním předpisem církve či náboženské společnosti, musí obecné soudy užít takový výklad, který je za správný považován k tomu příslušným orgánem či jehož je dosaženo příslušným postupem uvnitř dané církve či náboženské společnosti.*“⁶⁹

Názor, jaký v nedávné době konstatoval Ústavní soud, ale není novinkou. „*Došlo-li by totiž až k soudnímu sporu, nebude rozhodující církevní právo, ale především Zákoník práce a uzavřená pracovní smlouva.*“⁷⁰

Stále je zde nezodpovězená otázka, která se týká vztahu již dříve zmíněných základních práv, které v případě sporu fyzické osoby s církví a náboženskou společností mohou vzniknout. Na straně jedné je to právo na autonomii církví a náboženských společností, kterou jim Listina přiznává v čl. 16 odst. 2. Proti pak stojí právo každé fyzické osoby domáhat se před nestranným a nezávislým soudem ochrany svých práv dle čl. 36. odst. 1. V judikatuře Ústavního soudu zatím není případ, kde by byl tento vztah nějak blíže rozebrán. V současné době stále převládá názor Ústavního soudu a stejně tak i civilních soudů, že právo na autonomii církví a náboženských společností stojí nad právem fyzické osoby na soudní a jinou právní ochranu.⁷¹

Listina přiznává církvím a náboženským společnostem právo na výuku náboženství, které opět souvisí s právy uvedenými v čl. 15 odst. 1 a čl. 16. odst. 1

68 Nález Ústavního soudu č. III. ÚS 3591/2016 ze dne 30. 8. 2017. [cit. ke dni 18. 2. 2017]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/Word.aspx?id=98874>

69 Nález Ústavního soudu č. III. ÚS 3591/2016 ze dne 30. 8. 2017. [cit. ke dni 18. 2. 2017]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/Word.aspx?id=98874>

70 MINDL, Vladimír. Zaměstnanci církve (několik poznámek k zaměstnávání osob, které nejsou kleriky a osobami zasvěceného života, v církvi). *Revue církevního práva*. Praha: Společnost pro církevní právo, 1995. ISSN 2336-5609

71 KLÍMA, Karel et al. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3. s. 1088 – 1089

a 2. Rodiče mají právo projevovat své náboženství i při výchově a vzdělání svých potomků a dále je to i jeden ze způsobů projevu náboženství v kolektivním smyslu. Podmínky, za jakých je možné vyučovat náboženství, jsou upraveny v zákoně o církvích a náboženských společnostech (ten výuku náboženství přiznává církvím a náboženským společnostem jako zvláštní právo) a ve školském zákoně (upravuje zásady přístupu ke vzdělání). Tyto mají být upraveny tak, aby byla výuka možná v co největší míře. Zároveň však není možné, aby byla výuka náboženství v rozporu s cíli vzdělávání, který mi je například rozvoj osobnosti člověka, příprava na výkon povolání apod.⁷² Školský zákon se věnuje výslovně i výuce náboženství na veřejných školách, kterou je možné provádět formou nepovinného předmětu a navíc za předpokladu, že o ni má zájem alespoň sedm žáků, přičemž je možné sdružit žáky z více ročníků.⁷³

1.3.5 Omezení náboženských práv a svobod

Všechna práva uvedená ve čl. 16 Listiny, tedy právo projevovat náboženské vyznání nebo víru, právo na autonomii církví a náboženských společností a právo na výuku náboženství je možné na základě čl. 16 odst. 4 Listiny omezit. V případě zmíněných práv se nejedná o práva absolutní, proto je možné je ve výjimečných případech omezit zákonem. Jedná se o nezbytné případy, a účelem omezení musí být ochrana veřejné bezpečnosti, pořádku, zdraví, mravnosti nebo práv a svobod druhých. Účelem omezující klauzule je uplatnění všech práv a hodnot, které jsou obsahem ústavního pořádku.⁷⁴

Omezení práv může být dle Listiny uloženo pouze zákonem a jen v souladu s Listinou. Obecné meze omezení práv uvedených v Listině jsou stanoveny v čl. 4 odst. 2 - 4 Listiny. Kromě podmínky, že je omezení práv možné pouze na základě zákona, se vyžaduje, aby byla zachována zásada rovnosti a dané omezení platilo za stejných podmínek pro všechny. Mantinelem pro míru omezení je, že rozsah omezení nesmí překročit jeho smysl a nesmějí být ukládána účelově.

72 WAGNEROVÁ, Eliška. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 9678-80-7357-750-6. s. 409

73 KLÍMA, Karel et al. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3. s. 1090

74 WAGNEROVÁ, Eliška. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 9678-80-7357-750-6. s. 410

Omezení práv zákonem může fungovat pouze jako výjimka z pravidla. Ústavní soud může zkoumat proporcionalitu mezi omezovaným právem a právním aktem, který je k tomu použit. Nálezy Ústavního soudu se poté používají k ústavně konformnímu výkladu zákona. Požadavek zákonné formy je nepřekročitelný a není možné ho nahradit předpisy nižší právní síly či dokonce soudním rozhodnutím v individuální věci. Není přípustné ani to, aby tuto pravomoc přenesl na jiné orgány. Důvodem je požadavek na co nejvyšší možnou úroveň právní jistoty.⁷⁵

Omezení náboženských práv a svobod uvedených v čl. 16 a podmínky pro toto omezení se týká všech registrovaných církví a náboženských společností, včetně těch se zvláštními právy a dále i náboženských společenství, která mají jinou právní formu a fungují například na bázi spolku.⁷⁶

Jako důvody omezení práv jsou v Listině uveden výčet důvodů, který obsahuje ochranu veřejné bezpečnosti, veřejného pořádku, zdraví, mravnosti a práv a svobod druhých. Ochranou veřejné bezpečnosti se rozumí zejména omezení, ke kterým dochází v zařízeních se zvláštním režimem. V praxi se jedná zejména o vězeňská zařízení.⁷⁷ Svobodou projevu náboženského projevu ve vazební věznici se zabýval Ústavní soud například v případě stížnosti podané osobou židovského vyznání. Stěžovatel se domáhal zajištění formy stravování, která je v souladu s jeho náboženským vyznáním. Vzhledem k tomu, že nebylo v reálných možnostech vězeňského zařízení, které mimo „normální“ stravy zajišťovala přípravu dietních pokrmů na základě zdravotních důvodů, přistoupila věznice k dovozu košer stravy od Židovské obce. Ústavní soud došel k závěru, že byl postup věznice přiměřený. *„Osoby ve vazbě jsou tak podrobeny omezením, ta však nejsou bez hranic, zejména ve vztahu k jejich jiným základním právům a svobodám. Řešení bude vždy záviset na konkrétních okolnostech případu.“* Významnou roli pro posouzení bude hrát například to, zda náboženská pravidla nepřipouštějí výjimku, počet osob se stejnými potřebami ve věznici a zda to nenaruší účel trestu nebo vazby (možnost pašování zakázaných předmětů do

75 WAGNEROVÁ, Eliška. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 9678-80-7357-750-6. s. 411 - 412

76 VALEŠ, Václav. BEJVANČICKÁ, Alexandra. *České státní právo církevní 2*. Brno : Tribun EU s. r. o., 2015. ISBN 978-80-263-0908-6. s. 29 - 30

77 WAGNEROVÁ, Eliška. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 9678-80-7357-750-6. s. 412

věznice). Vzhledem k tomu, že věznice našla způsob jakým zajistit výkon náboženských práv, nedošlo k porušení práva stěžovatele.⁷⁸

K omezení náboženských práv dochází i u vojáků, kteří mohou svobodně projevovat své náboženství nebo víru pouze v době osobního volna a k tomu jen v případě, že to nebrání povinnostem vyplývajícím z výkonu vojenské služby. Vojáci, s výjimkou armádních kaplanů, nesmějí ani pořádat náboženské obřady a bohoslužby ani se jich účastnit, pokud tomu brání důležitý zájem.⁷⁹

Ochrana veřejné bezpečnosti se do jisté míry prolíná s ochranou veřejného pořádku. Ochrana veřejného pořádku je v zákoně o církvích a náboženských společnostech realizována institutem zvláštních práv, pro jejichž získání je potřeba splnit řadu podmínek, které mají zajistit, že církev či náboženská společnost bude s těmito zvláštními právy správně nakládat a bude spolupracovat se státem. Ochrana veřejného pořádku se rovněž projevuje v zařízeních určených pro výkon vazby a trestu odnětí svobody. Osobám v těchto zařízeních má být umožněn výkon náboženských práv a svobod, ale je nutné brát také ohledy na speciální režim ve věznici. Je zde umožněno konat bohoslužby, náboženské obřady, rozhovory a pastorační návštěvy, dále je možné zajistit náboženskou literaturu, přednášky a vzdělávání. K duchovní činnosti ve vězeňských zařízeních mají oprávnění církev a náboženská společnost na základě získání zvláštního práva.⁸⁰

Dalším důvodem pro omezení náboženských práv je ochrana zdraví. Řadí se sem zejména odmítání nutné zdravotní péče nebo zákroku (krevní transfuze), které má být poskytnuto nezletilému. Dále jsou vyloučeny náboženské obřady, které jsou založeny na konzumaci omamných a psychotropních látek a také ty, jež poškozují psychické nebo fyzické zdraví jedince. Ochrana zdraví se netýká jen ochrany zdraví jednotlivce, ale lze ho interpretovat i ve vztahu k ochraně veřejného zdraví. Ochrana veřejného zdraví má být preventivní ochrana před nežádoucím stavem, kdy je obyvatelstvo nebo jeho část vystavena podmínkám,

78 Nález Ústavního soudu č. II. ÚS 227/1997 ze dne 10. 4. 1998. cit. ke dni 18. 2. 2017].
Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/Word.aspx?id=29771>

79 WAGNEROVÁ, Eliška. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 9678-80-7357-750-6. s. 412

80 WAGNEROVÁ, Eliška. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 9678-80-7357-750-6. s. 413

kteřé představují riziko ohrožení zdraví. Rizikové faktory mohou být představovány přírodními, životními nebo pracovními podmínkami.⁸¹

Ústavní soud se ve své praxi často zabýval ústavními stížnostmi, které z různých důvodů napadaly povinnost očkování, a nezdřídka byly odůvodněny právem na svobodné projevení víry. Ústavní soud svůj nálezu odůvodnil, že v případě povinného očkování se jedná o ochranu veřejného zdraví. Proto je možné z důvodu ochrany veřejné bezpečnosti, pořádku, zdraví, mravnosti a práv a svobod druhých, v tomto případě omezit právo na svobodné projevení náboženského vyznání.⁸²

Omezení výkonu náboženských práv lze omezit i na základě důvodu mravnosti. Typickým představitelem tohoto důvodu je zákaz polygamie, kterou umožňují některá náboženství.⁸³

Posledním důvodem pro omezení náboženských práv jsou práva a svobody druhých. Jedná se o velmi obecné slovní spojení, do kterého lze zařadit širokou škálu důvodů. Lze sem zařadit zákaz působení církví a náboženských společností, které vyvíjejí psychický nebo psychický nátlak, podněcují je ke vzniku závislosti, nebo poškozování členů v oblasti zdraví, financí a rodinných nebo sociálních vazeb.⁸⁴ Ochranou práv třetích osob a principem právní jistoty argumentoval Ústavní soud například ve své nález, který se týkal evidence církevních právnických osob.⁸⁵

Všechna omezení náboženských práv musejí ještě navíc splnit podmínku nezbytnosti v demokratické společnosti. Skrývá se zde proporcionalita mezi omezovaným právem a legitimním cílem, které dané omezení sleduje. Zásadní význam zde mají principy tolerance a pluralismu. Nezbytným opatřením jsou například administrativní postupy a podmínky, které jsou kladeny na církve a

81 WAGNEROVÁ, Eliška. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 9678-80-7357-750-6. s. 413

82 Nález Ústavního soudu č. III.ÚS 449/2006 ze dne 3. 2. 2011. [cit. ke dni 18. 2. 2017]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/Word.aspx?id=68961>

83 VALEŠ, Václav. BEJVANČICKÁ, Alexandra. *České státní právo církevní 2*. Brno : Tribun EU s. r. o., 2015. ISBN 978-80-263-0908-6. s. 30

84 WAGNEROVÁ, Eliška. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 9678-80-7357-750-6. s. 414

85 Nález Ústavního soudu č. Pl. ÚS 2/06 ze dne 30. 10. 2007. [cit. ke dni 18. 2. 2017]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/Word.aspx?id=56861>

náboženské společnosti v řízení o jejich registraci a o evidenci církevních právnických osob.⁸⁶

Omezením výkonu náboženských práv se několikrát zabýval i Evropský soud pro lidská práva. Bylo to například ve věci Kokkinakis proti Řecku a ve věci Larissis a další proti Řecku. V obou případech byli navrhovatelé v Řecku odsouzeni za trestný čin proselytismus (pan Kokkinakis byl členem Hnutí Svědků Jehovových a ve věci Larissis a další byli navrhovatelé členy Letnicové církve, přičemž členství v obou těchto náboženských společenstvích zakládá povinnost šířit jejich učení). U Evropského soudu pro lidská práva namítali, že byla rozsudky řeckých soudů porušena jejich práva a svobody dle čl. 9 Úmluvy na svobodu náboženského vyznání, které zahrnuje svobodu změnit své náboženské vyznání, svobodu projevat své náboženské vyznání nebo přesvědčení sám nebo společně s jinými, ať veřejně nebo soukromě. Nicméně i Úmluva počítá s možností omezení těchto práv.^{87 88}

Soud došel v obou případech k závěru, že zákonná omezení jsou v souladu s legitimními cíli, které tím byly sledovány. „Dále zdůrazňuje že ačkoli náboženská svoboda se týká na prvním místě vnitřního svědomí, implikuje navíc i svobodu „projevovat náboženské vyznání“, včetně práva pokusit se přesvědčit svého bližního, například „vyučováním“. Čl. 9 však nechrání jakýkoli čin motivovaný nebo inspirovaný náboženstvím či vírou.“⁸⁹

Ve věci Larissis proti Řecku je navíc zajímavé, že navrhovatelé byli vojáci z povolání důstojnických hodností a z tohoto svého nadřízeného postavení se snažili přimět své podřízené ke vstupu do Letnicové církve. Vzhledem k tomuto Evropský soud pro lidská práva shledává jako opodstatněná přijatá omezení ze strany státu vůči navrhovatelům.⁹⁰

86 WAGNEROVÁ, Eliška. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 9678-80-7357-750-6. s. 414 - 415

87 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Kokkinakis proti Řecku. ze dne 25. 5. 1993, stížnost č. 14307/88

88 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Larissis proti Řecku. ze dne 24. 2. 1998, stížnosti č. 13372/94, 26377/94, 26378/94

89 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Larissis proti Řecku. ze dne 24. 2. 1998, stížnosti č. 13372/94, 26377/94, 26378/94

90 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Larissis proti Řecku. ze dne 24. 2. 1998, stížnosti č. 13372/94, 26377/94, 26378/94

1.4 Právní úprava autonomie církví a náboženských společností na úrovni běžných zákonů

V současné době je postavení církví a náboženských společností v České republice upraveno jedním zákonem. Jedná se o zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností (dále jen „zákon o církvích a náboženských společnostech“), který je nástupcem dvou předcházejících zákonů. Byly to zákon č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností (dále jen „zákon o postavení církví a náboženských společností“) a zákon č. 161/1992 Sb., o registraci církví a náboženských společností. Přijetí nového zákona o církvích a náboženských společnostech bylo kritizováno, zejména z důvodu, že jím byl nahrazen zákon o postavení církví a náboženských společností, který těmto subjektům dával nebyvalou míru svobody a autonomie. Možná tomu drobet svědčí i skutečnost, že na Slovensku je účinný dodnes.⁹¹

Zákon o církvích a náboženských společnostech je tedy stěžejním právním předpisem, který upravuje právní otázky spojené s fungováním církví a náboženských společností na území České republiky. Okrajově se autonomie církví a náboženských společností dotýká zákon č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů, a to v oblasti hospodářské autonomie.

Přijetí zákona o církvích a náboženských společnostech se neobešlo bez potíží. Nejprve, v době přípravy zákona, byla spousta připomínek z řad politiků i ze strany církví a náboženských společností. Poté, co zákon prošel Poslaneckou sněmovnou, byl vrácen Senátem. Poslanecká sněmovna tedy musela přehlasovat Senát, což se povedlo, ale zákon byl vetován prezidentem. Již z těchto peripetií se dalo očekávat, že se někdo obrátí na Ústavní soud s návrhem na zrušení zákona. Učinila tak skupina senátorů, která požadovala zrušení celého zákona nebo jeho části, neboť měli za to, že stát přijetím zákona o církvích a náboženských společnostech omezuje svobodu náboženského vyznání. Zákon navíc, dle jejich názoru, nerespektoval zvláštní postavení církví a náboženských společností, které je odlišné od jiných právnických osob, zejména z důvodů historického působení

91 TRETERA, Jiří Rajmund. HORÁK, Zboj. Jak by měl vypadat nový zákon o svobodě náboženského vyznání. *Revue církevního práva*. Praha: Společnost pro církevní právo, 1995. ISSN 2336-5609

církví a jejich specifického poslání, které neobsahuje pouhé vyznávání víry. Senátoři kritizovali ještě řadu dalších ustanovení, mezi nimiž byla například evidence církevních právnických osob, povinnost uvést svoji činnost a zdroje příjmů a v neposlední řadě i dvoustupňovost registrace.⁹²

Zákon o církvích a náboženských společnostech obsahuje právní úpravu otázek, které se týkají postavení církví a náboženských společností, církevních právnických osob a vedení rejstříků a také působnost Ministerstva kultury České republiky v problematice církví a náboženských společností. Vedle toho jsou zde zmíněna i některá náboženská práva, která jsou však již upravena v Listině a v mezinárodních smlouvách o lidských právech.⁹³ Jejich vyjmenování v tomto zákoně, je tak dle názoru některých autorů nadbytečné.⁹⁴

1.4.1 Vznik a působení církví a náboženských společností

Prvním z ustanovení zákona o církvích a náboženských společnostech, které se dotýká autonomie, upravuje podmínky vzniku církví a náboženských společností. Důvodem, proč stát zákonem ukládá omezení pro vznik nové církve a náboženské společnosti, před působením nebezpečných náboženských skupin. Ostatně taková omezení připouští Listina v čl. 16 odst. 4, ve kterém stanovuje, že je možné výkon práv omezit zákoně, pokud je to nezbytné opatření pro ochranu veřejné bezpečnosti, pořádku, zdraví, mravnosti a práv a svobod druhých.⁹⁵

Podle tohoto zákona je církev či náboženská společnost právnickou osobou, která vznikla registrací podle současného zákona o církvích a náboženských společnostech, nebo podle předešlého zákona o postavení církví a náboženských společností. Na základě předchozí právní úpravy bylo za registrované prohlášeno dvacet jedna církví a náboženských společností.⁹⁶

Právní úprava o působení církví a náboženských společnostech se týká i církví a náboženských společností, které nejsou registrované. Je možné to dovodit

92 Nález Ústavního soudu č. Pl. ÚS 6/2002 ze dne 29. listopadu 2002 [online]. [cit. ke dni 18. 2. 2017].

Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/Word.aspx?id=43642>

93 VALEŠ, Václav. BEJVANČICKÁ, Alexandra. *České státní právo církevní 2*. Brno : Tribun EU s. r. o., 2015. ISBN 978-80-263-0908-6. s. 38

94 Tamtéž

95 KŘÍŽ, Jakub. *Zákon o církvích a náboženských společnostech. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-362-2. s. 74

96 VALEŠ, Václav. BEJVANČICKÁ, Alexandra. *České státní právo církevní 2*. Brno : Tribun EU s. r. o., 2015. ISBN 978-80-263-0908-6. s. 42

z umístění ustanovení, které upravuje vznik a působení církví a náboženských společností, před ustanovení o jejich registraci. Také to zmiňuje důvodová zpráva k zákonu.⁹⁷ Důvodem je zejména skutečnost, že církve a náboženské společnosti nevznikají registrací ani uznáním ze strany státu. Církví a náboženskou společností může být jakékoli uskupení, společenství osob, které je založené za účelem vyznávání víry a splňuje další znaky podle zákona o církvích a náboženských společnostech (např. má vlastní strukturu a orgány, vnitřní předpisy a náboženské obřady). Zákon o církvích a náboženských společnostech zná tři kategorie. Jsou to církve a náboženské společnosti, registrované církve a náboženské společnosti a registrované církve a náboženské společnosti, které mohou vykonávat zvláštní práva. Přičemž církvím a náboženským, společenstvem první kategorie zákon nepřiznává právní subjektivitu.⁹⁸

Jak již bylo zmíněno výše právní úprava má ochránit veřejnost před vznikem a působením nebezpečných náboženských skupin. Církve a náboženské společnosti jsou právními osobami, tudíž se na ně vztahuje i obecná právní úprava, která je obsahem zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „občanský zákoník“). Jako *lex specialis* se použije zákon o církvích a náboženských společnostech.

Dle obecné právní úpravy v občanském zákoníku je zakázáno založit právní osobu, která má dosahovat svých cílů nezákonnými způsoby, porušovat zákony, a také ozbrojené právní osoby. Dále je v občanském zákoníku obsažen demonstrativní výčet překážek omezujících existenci právní osoby (například omezování práv druhých pro jeho pohlaví, rasu, náboženské vyznání, podpora násilí, výkon veřejné správy bez zákonného zmocnění).⁹⁹

Zákon o církvích a náboženských společnostech obecnou úpravu z občanského zákoníku z velké části přebírá a doplňuje. Zákon o církvích a náboženských společnostech, kromě výše zmíněného, zakazuje vznik církve a náboženské společnosti, jejíž učení je utajováno celé nebo jen z části, utajovaná organizační struktura a vazby na zahraniční složky, pokud církev či náboženská

97 KŘÍŽ, Jakub. *Zákon o církvích a náboženských společnostech. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-362-2. s. 75

98 KŘÍŽ, Jakub. *Zákon o církvích a náboženských společnostech. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-362-2. s. 43

99 VALEŠ, Václav. BEJVANČICKÁ, Alexandra. *České státní právo církevní 2*. Brno : Tribun EU s. r. o., 2015. ISBN 978-80-263-0908-6. s. 42 – 43

společnost vykonává činnost i mimo Českou republiku.¹⁰⁰ Dodržování podmínek působení církví a náboženských společností je oprávněno kontrolovat Ministerstvo kultury české republiky. Kontrola se týká registrovaných i neregistrovaných církví a náboženských společností. Pokud Ministerstvo kultury České republiky zjistí, že registrovaná církev porušuje tyto podmínky, je oprávněno zahájit řízení o zrušení registrace. Bude zde však na místě posoudit, komu je to přičitatelné. Nabízí se tři varianty. Může se jednat o jednotlivce, celou církev a náboženskou společnost, a nebo její evidované církevní právnické osobě.¹⁰¹

1.4.2 Registrace církví a náboženských společností

Církev a náboženská společnost si nutně nemusejí podávat návrh na registraci k Ministerstvu kultury České republiky. Nicméně bez této registrace není církev a náboženská společnost nadána právní subjektivitou, ale může i přes to vykonávat svoji náboženskou činnost. Povinná registrace a možnost jejího odmítnutí by dle názoru Evropského soudního dvora mohlo být zásahem do práva na svobodu náboženského vyznání. Podle Evropského soudu pro lidská práva je zásahem do náboženské svobody i změna legislativy, která by sebrala již existujícím církvím a náboženským společnostem právní subjektivitu.¹⁰²

Zákon o postavení církví a náboženských společností rovněž upravoval registraci církví a náboženských společností, ale v tomto případě se získání právní subjektivity nevázalo na registraci.¹⁰³

K návrhu na registraci církve a náboženské společnosti, který se podává k Ministerstvu kultury České republiky, je dle zákona o církvích a náboženských společnostech povinné přiložit základní charakteristiku církve a náboženské společnosti, která obsahuje její učení a poslání, zápis o založení církve a náboženské společnosti, podpisový arch se 300 podpisy osob hlásících se k této církvi a náboženské společnosti a základní dokument církve a náboženské společnosti. Základní dokument musí obsahovat název, poslání, sídlo na území

100 VALEŠ, Václav. BEJVANČICKÁ, Alexandra. *České státní právo církevní 2*. Brno : Tribun EU s. r. o., 2015. ISBN 978-80-263-0908-6. s. 43 - 44

101 KŘÍŽ, Jakub. *Zákon o církvích a náboženských společnostech. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-362-2. s. 75 - 76

102 KŘÍŽ, Jakub. *Zákon o církvích a náboženských společnostech. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-362-2. s. 81

103 KŘÍŽ, Jakub. *Zákon o církvích a náboženských společnostech. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-362-2. s. 81

České republiky, údaje o statutárním orgánu, organizační strukturu, výčet a charakteristiku zřizovaných právnických osob, způsob ustanovování duchovních a jejich odvolání, zásady hospodaření, práva a povinnosti členů. Pokud je církev a náboženská společnost začleněna do struktur církve a náboženské společnosti mimo území České republiky, tak i informaci o jejím postavení v této struktuře. Nakonec zde musí být i informace o způsobu naložení s likvidačním zůstatkem. Přijatý návrh Ministerstvo přezkoumá, zda obsahuje všechny náležitosti a zda jsou splněny podmínky pro registraci. Poté má bezodkladně rozhodnout, zda církev a náboženskou společnost registruje či nikoli, proti čemuž je možné podat ve lhůtě rozklad.¹⁰⁴

Ministerstvo kultury České republiky zkoumá pouze výše zmíněné formální podmínky. Státu v žádném případě nepřísluší, aby posuzoval náboženské učení a základy její víry.¹⁰⁵

Církev a náboženské společnosti získají na základě registrace škálu práv. Patří mezi ně například právo v budoucnu žádat o přiznání zvláštních práv, navrhopat k evidenci své právnické osoby založené za účelem vyznávání víry, právo na osvobození výnosů sbírek, příjmů za církevní úkony a členských příspěvků od daně z příjmů, právo na osvobození od daně z nemovitých věcí z budov, které souvisejí s vyznáváním víry apod.¹⁰⁶

Církev a náboženské společnosti, které jsou registrované po dobu nejméně deseti let a splní další podmínky (deset let zveřejňovat výroční zprávu, bezúhonnost, plnění závazků vůči státu a dodají popisové archy s podpisy tolika osob, které odpovídají jedné promile obyvatel České republiky). Tzv. dvoustupňová registrace byla zavedena až zákonem o církvích a náboženských společnostech, předcházející úprava takové rozlišení neznala a nevyskytuje se ani nikde v zahraničních právních úpravách.¹⁰⁷

104 VALEŠ, Václav. BEJVANČICKÁ, Alexandra. *České státní právo církevní 2*. Brno : Tribun EU s. r. o., 2015. ISBN 978-80-263-0908-6. s. 44 - 45

105 KŘÍŽ, Jakub. *Zákon o církvích a náboženských společnostech. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-362-2. s. 75 - 76

106 VALEŠ, Václav. BEJVANČICKÁ, Alexandra. *České státní právo církevní 2*. Brno : Tribun EU s. r. o., 2015. ISBN 978-80-263-0908-6. s. 46

107 PŘIBYL, Stanislav. Pojetí tzv. „zvláštních práv“ církví a náboženských společností podle zákona č. 3/2002 Sb. *Revue církevního práva*. Praha: Společnost pro církevní právo, 2004.

1.4.3 Církevní právnické osoby

Historicky nejde v případě církevních institucí, které mají vlastní právní subjektivitu, o žádnou novinku. Právní úprava této problematiky byla však velmi roztráštěná v různých právních předpisech. Nicméně právní subjektivita nebyla těmto institucím přiznána právem státu, ale vnitřními právními předpisy té dané církve a náboženské společnosti. Za účelem vykonávání jejich dobročinné činnosti si církve a náboženské společnosti zřizovaly spolky a družstva.¹⁰⁸

Církevní právnické osoby znal již předcházející zákon o postavení církví a náboženských společností. Důvodem pro zavedení tohoto institutu byla otázka, jak zachovat autonomii církví a současně s tím i právní jistotu třetích osob. Zákon tedy uznal existenci právnických osob, které byly založeny podle vnitřních předpisů církví a náboženských společností.¹⁰⁹

Právní úprava evidence církevních právnických osob v zákoně o církvích a náboženských společnostech přinesla mnoho sporů mezi politiky i odborníky.¹¹⁰ Spousta těchto názorů se objevila v řízení před Ústavním soudem, kde se skupina senátorů domáhala zrušení nového zákona o církvích a náboženských společnostech. Ekumenická rada církví se nesouhlasila s tím, že by se mohly evidovat a právní subjektivitu tak získat jen některé církevní právnické osoby, přičemž některé, které již dlouhodobě fungují a zabývají se bohužel činnostmi, z tohoto zákon vylučuje. Ministerstvo kultury mělo poněkud ostře vyhraněný názor, že nezávislé zřizování církevních právnických osob narušuje suverenitu právního státu.¹¹¹

V zákoně o církvích a náboženských společnostech můžeme nalézt dvě základní kategorie církevních právnických osob. Jedná se o právnické osoby, které jsou založené za účelem vyznávání náboženské víry a ostatní právnické osoby. Církevními právnickými osobami, jež jsou založené za účelem vyznávání víry, jsou například arcidieceze, řehoní řády nebo náboženské obce. Evidence

108 KŘÍŽ, Jakub. *Zákon o církvích a náboženských společnostech. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-362-2. s. 215

109 MALÝ, Karel. TOMÁŠEK, Michal. A kol. *Nové jevy v právu na počátku 21. století*. Praha: Karolinum, 2010. ISSN 1211 – 1635. Dostupné na Codexis Academia

110 KŘÍŽ, Jakub. *Zákon o církvích a náboženských společnostech. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-362-2. s. 215

111 Nález Ústavního soudu č. Pl. ÚS 6/2002 ze dne 29. listopadu 2002 [online]. [cit. ke dni 18. 2. 2017].

Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/Word.aspx?id=43642>

církevních právnických osob, které byly evidovány před účinností zákona o církvích a náboženských společnostech, zůstala zachována.¹¹²

Kromě právnických osob založených za účelem vyznávání víry eviduje Ministerstvo vnitra České republiky i účelová zařízení k poskytování charitativních služeb. Na tyto zařízení však původní zákon o církvích a náboženských společnostech nepamatoval, zavedla to až jedna z novel poté, co Ústavní soud konstatoval, že to není přípustné.¹¹³

Úprava církevních právnických osob byla v původním znění zákona o církvích a náboženských společnostech, které bylo napadeno skupinou senátorů u Ústavního soudu, v rozporu se zásadou církevní autonomie, když vznik církevní právnické osoby podmiňovalo rozhodnutí státu.¹¹⁴

Způsob, jakým vznikají církevní právnické osoby, zákon o církvích a náboženských společnostech neupravuje a vzhledem k tomu, jak jsou tyto právnické osoby specifické, nelze na ně vztáhnout ani obecnou úpravu pro vznik právnických osob v občanském zákoníku. Právnické osoby tedy vznikají právním jednáním na základě právní úpravy ve vnitřních předpisech církví a náboženských společností. Ministerstvo kultury Rejstřík evidovaných právnických osob, kde se na návrh církevní právnické osoby evidují.¹¹⁵ Právní subjektivitu získávají církevní právnické osoby zápisem do Rejstříku evidovaných právnických osob. Není však naprosto jednoznačné, kdy dochází ke vzniku církevní právnické osoby. Ústavní soud se přiklonil k návrhu, že ke vzniku dochází zápisem, který však nemá konstitutivní povahu a pouze deklaruje existenci právnické osoby založené církví nebo náboženskou společností dle jejich vnitřních předpisů.¹¹⁶

112 VALEŠ, Václav. BEJVANČICKÁ, Alexandra. *České státní právo církevní 2*. Brno : Tribun EU s. r. o., 2015. ISBN 978-80-263-0908-6. s. 57

113 VALEŠ, Václav. BEJVANČICKÁ, Alexandra. *České státní právo církevní 2*. Brno : Tribun EU s. r. o., 2015. ISBN 978-80-263-0908-6. s. 59

114 KŘÍŽ, Jakub. *Zákon o církvích a náboženských společnostech. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-362-2. s. 228

115 ALEŠ, Václav. BEJVANČICKÁ, Alexandra. *České státní právo církevní 2*. Brno : Tribun EU s. r. o., 2015. ISBN 978-80-263-0908-6. s. 57 - 58

116 KŘÍŽ, Jakub. *Zákon o církvích a náboženských společnostech. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-362-2. s. 228 - 229

1.4.4 Zrušení a zánik registrace církví a náboženských společností a evidence právnických osob

Zákon o církvích a náboženských společnostech zná několik způsobů, kterými může dojít ke zrušení a zániku registrace církve či evidence právnických osob.

V případě registrace církví a náboženských společností dochází, dle zákona o církvích a náboženských společnostech, ke zrušení registrace na žádost církve a náboženské společnosti, z důvodu konkursu a insolvence, z důvodu, že církev a náboženská společnost vykonává činnost, která je v rozporu s právním řádem a také případě, že nebyl po dobu alespoň dvou let ustanoven statutární orgán.

Zrušením registrace církve a náboženské společnosti dochází k zániku její právní subjektivity. V praxi doposud k žádnému zrušení registrace církve a náboženské společnosti nedošlo.¹¹⁷

V případě evidovaných právnických osob může dojít, dle zákona o církvích a náboženských společnostech, ke zrušení evidence na návrh orgánu registrované církve a náboženské společnosti, z vlastního podnětu Ministerstva kultury, pokud právnická osob jednala v rozporu s vymezením její působnosti nebo po zániku registrace církve a náboženské společnosti, z důvodu konkursu, z důvodu, že nebyl ustaven statutární orgán, po uplynutí doby, na kterou byla právnická osoba založena, na základě rozhodnutí o zrušení podle zakládací listiny, a pokud právnická osoba (účelové zařízení) neposkytuje obecně prospěšné služby uvedené v zakládací listině po dobu delší jednoho roku.

Shodně jako v případě zrušení registrace církve a náboženské společnosti dochází k zániku právní subjektivity. Nikoli k zániku církevní právnické osoby jako takové, která byla založena na základě vnitřních předpisů církve a náboženské společnosti.¹¹⁸

117 KŘÍŽ, Jakub. *Zákon o církvích a náboženských společnostech. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-362-2. s. 275 - 276

118 KŘÍŽ, Jakub. *Zákon o církvích a náboženských společnostech. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-362-2. s. 291

2 Autonomie z pohledu církví a náboženských společností a jejich vnitřních předpisů

Jak už název napovídá, tato kapitola je zaměřena na vnitřní předpisy církví a náboženských společností. Jako základní prameny, ze kterých jsem čerpala, jsem zvolila tzv. základní dokument, který je dle zákona o církvích a náboženských společnostech povinné přikládán k žádosti o registraci církve a náboženské společnosti. S přihlédnutím k tomu, že je v současné době v České republice registrováno třicet osm církví a náboženských společností¹¹⁹, není vzhledem k zadanému rozsahu diplomové práce možné obsáhnout všechny. Rozhodla jsem se rozebrat právní předpisy třech církví a náboženských společností a to těch o jejichž právu se vyučuje na naší fakultě. Jako první se budu věnovat Federaci židovských obcí, následovat bude Církev římskokatolická a nakonec Ústředí muslimských obcí.

V interních předpisech jsem se zaměřovala na to, jakým způsobem je církev a náboženská společnost vnitřně členěná, jak je upraven její vnitřní chod, a zda funguje nějaký interní nezávislý rozhodčí či soudní orgán pro řešení sporů, které mohou uvnitř církve a náboženské společnosti vzniknout, a věnovala jsem se i církevním právnickým osobám, které mohou církve a náboženské společnosti zřizovat. V případě církevních právnických osob jsem se podívala i na to, do jaké míry mohou nezávisle na církvi a náboženské společnosti upravovat své vnitřní záležitosti.

2.1 Federace židovských obcí

Judaismus je druhým nejstarším náboženstvím, které bylo na našem území uznáváno světskou mocí. Základním zákonem, který upravoval postavení židovských obcí do roku 1949, byl zákon č. 57/1890 o vnějších poměrech israelitské náboženské společnosti.¹²⁰

Federace židovských obcí (dále jen „Federace“) je jedinou náboženskou společností, která na území České republiky reprezentuje židovské vyznání a

119 Viz. Příloha č. 1. Seznam registrovaných církví a náboženských společností

120 TRETERA, Jiří Rajmund. *Stát a církve v České republice*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2002. ISBN 80-7192-707-4. s. 86 - 87

zastřešuje deset samostatných židovských obcí, které jsou evidovanými právníckými osobami. Jsou to židovské obce v Praze, Liberci, Děčíně, Ústí nad Labem, Teplicích, Karlových Varech, Plzni, Brně, Olomouci a Ostravě. Kromě židovských obcí jsou zde i další přidružené židovské organizace.

2.1.1 Právní předpisy Federace židovských obcí

Základním předpisem je Statut Federace, který je tvořen Stanovami Federace v České republice, vzorovými stanovami židovské obce a Volebním řádem pro volbu orgánů židovských obcí a Federace v České republice (dále jen „Volební řád“).

Stanovy Federace odkazují na zákon o církvích a náboženských společnostech s tím, že Federace i její jednotlivé Židovské obce mají právní subjektivitu na základě tohoto zákona.¹²¹ K vlastní autonomii a nezávislosti na státu se Stanovy Federace nijak vyjadřují.

Vedle všeobecných ustanovení, která upravují například zahraniční spolupráci nebo financování Federace, jsou ve Stanovách Federace upraveny její orgány a jejich činnost. Orgány jsou tvořeny Radou Federace, Prezidiem Federace, předsedou Federace, vrchním zemským rabínem Federace a Revizní komisí Federace.¹²²

Nejvyšším orgánem je Rada Federace, do jejíž pravomoci spadá rozhodování o všech důležitých otázkách, do kterých se řadí například schvalování Statutu Federace, jeho změny a výklad, vznik a zánik místních židovských obcí, projednává návrhy a připomínky svých členů, orgánů židovských obcí a členů židovských obcí a vydává organizační řád Federace a další normy a směrnice pro svoji vlastní činnost.¹²³

Prezidium Federace je orgán tvořený Předsedou a místopředsedy Federace, vrchním zemským rabínem a tajemníkem Federace. Prezidium Federace může rozhodovat o všech záležitostech, které nespadají do pravomoci jiného orgánu a v období mezi schůzemi Rady Federace obcí řídí běžnou činnost, do které se řadí

121 Statut Federace židovských obcí ze dne 6. června 2013 [online]. [cit. ke dni 10. 2. 2017].

Dostupné z: <http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/Statut-F%C5%BDO-6.6.2013.pdf>

122 Čl. 1 Statutu Federace židovských obcí ze dne 6. června 2013 [online]. [cit. ke dni 10. 2. 2017].

Dostupné z: <http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/Statut-F%C5%BDO-6.6.2013.pdf>

123 Čl. 4 Statutu Federace židovských obcí ze dne 6. června 2013 [online]. [cit. ke dni 10. 2. 2017].

Dostupné z: <http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/Statut-F%C5%BDO-6.6.2013.pdf>

mimo jiné spolupráce se zahraničními organizacemi, koordinuje činnost židovských obcí a péče o židovské památky. Vedle toho může v neodkladných záležitostech rozhodovat i ve věcech, které jsou v pravomoci Rady Federace, kromě schvalování Statutu Federace. Veškeré záležitosti, které v těchto výjimečných případech vykoná Prezidium Federace, musí být dodatečně schváleny Radou Federace na jejím dalším zasedání.¹²⁴

Statutárním zástupcem Federace, který ji zastupuje navenek a jedná jejím jménem je předseda Federace. V době, kdy nemá Federace tajemníka, je jeho úkolem zejména řízení činnosti Federace a zabezpečování plnění usnesení jejích orgánů.¹²⁵

Organizováním činnosti správního aparátu je pověřen tajemník Federace, a může i jednat jejím jménem ve všech záležitostech, pokud je k tomu zmocněn předsedou Federace. Dále je nevoleným členem Rady Federace a Prezidia.¹²⁶

Vrchní zemský rabín Federace je náboženská funkce a tomu odpovídají i jeho pravomoci. Vedle toho je „stejně jako tajemník, virilním členem Rady Federace a Prezidia Federace. Jiné jeho funkce a oprávnění nejsou pro potřeby této diplomové práce zajímavé.“¹²⁷

Naopak velmi zajímavá je Revizní komise Federace a její funkce. Jak již název napovídá, je to nejvyšší revizní a kontrolní orgán a jako takový například kontroluje dodržování Statutu Federace a její hospodaření. Revizní komise Federace také zabývá stížnostmi a podněty členů a orgánů židovských obcí.¹²⁸

Všechny výše zmíněné orgány, vyjma tajemníka Federace a vrchního zemského rabína, jsou volené a kolektivní. Usnášení schopnost a počet

124 Čl. 5 Statutu Federace židovských obcí ze dne 6. června 2013 [online]. [cit. ke dni 10. 2. 2017].

Dostupné z: <http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/Statut-F%C5%BDO-6.6.2013.pdf>

125 Čl. 6 Statutu Federace židovských obcí ze dne 6. června 2013 [online]. [cit. ke dni 10. 2. 2017].

Dostupné z: <http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/Statut-F%C5%BDO-6.6.2013.pdf>

126 Čl. 7 Statutu Federace židovských obcí ze dne 6. června 2013 [online]. [cit. ke dni 10. 2. 2017].

Dostupné z: <http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/Statut-F%C5%BDO-6.6.2013.pdf>

127 Čl. 8 Statutu Federace židovských obcí ze dne 6. června 2013 [online]. [cit. ke dni 10. 2. 2017].

Dostupné z: <http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/Statut-F%C5%BDO-6.6.2013.pdf>

128 Čl. 9 Statutu Federace židovských obcí ze dne 6. června 2013 [online]. [cit. ke dni 10. 2. 2017].

Dostupné z: <http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/Statut-F%C5%BDO-6.6.2013.pdf>

potřebných hlasů pro přijetí rozhodnutí, jsou taktéž upraveny Stanovami Federace. Způsob jejich volby je pak upraven ve Volebním řádu, kterému se budu také věnovat.

Stanovy Federace upravují i samostatné židovské obce, zejména jejich vznik a to, jak mají vypadat Stanovy. Tyto předpisy nesmějí být v rozporu se Statutem Federace. Stanovy židovské obce upravují zejména způsob vzniku a zániku členství, práva a povinnosti členů a orgány židovské obce.¹²⁹ I když jsou Stanovy židovské obce uvedené ve Statutu Federace pouze vzorové, nenašla jsem židovskou obec, která by se od nich nějak výrazněji odchýlila.¹³⁰

Organizační struktura židovské obce má být dle vzorových Stanov tvořena shromážděním členů židovské obce, představenstvem židovské obce, vedením židovské obce, předsedou židovské obce, rabínem nebo zástupcem pověřeným vrchním zemským rabínem a revizní komisí židovské obce. Způsob ustavení a okruh pravomocí těchto orgánů a jejich usnášeníschopnost je obdobný jako v případě orgánů Federace.¹³¹

Poslední hlava Statutu Federace je tvořena Volebním řádem, který upravuje volební právo členů, volební klíče pro volby do jednotlivých orgánů, funkční období, průběh voleb, způsob hlasování a zápis o sčítání hlasů. Volebním řádem jsou speciálně upraveny i doplňovací volby do jednotlivých orgánů, pro případ, že počet volených členů klesne pod minimální počet určený Stanovami. Nakonec je zde upraven způsob ustanovení nově zvolených orgánů židovské obce i Federace.¹³²

129 Vzorové stanovy židovské obce, Statut Federace židovských obcí ze dne 6. června 2013 [online]. [cit. ke dni 10. 2. 2017].

Dostupné z: <http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/Statut-F%C5%BDO-6.6.2013.pdf>

130 Např. Stanovy Židovské obce Olomouc ze dne 8. listopadu 2015 [online]. [cit. ke dni 10. 2. 2017].

Dostupné z: <https://kehila-olomouc.cz/rs/wp-content/uploads/Schv%C3%A1len%C3%A9-stanovy-%C5%BDO-Olomouc-2015.pdf>

Stanovy Židovské obce Brno ze dne 6. listopadu 2011 [online]. [cit. ke dni 10. 2. 2017].

Dostupné z: <https://www.zob.cz/wp-content/uploads/2016/08/stanovy-zob.pdf>

131 Vzorové stanovy židovské obce, Statut Federace židovských obcí ze dne 6. června 2013 [online]. [cit. ke dni 10. 2. 2017].

Dostupné z: <http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/Statut-F%C5%BDO-6.6.2013.pdf>

132 Volební řád pro volbu orgánů židovských obcí a Federace židovských obcí v České republice, Statut Federace židovských obcí ze dne 6. června 2013 [online]. [cit. ke dni 10. 2. 2017].

Dostupné z: <http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/Statut-F%C5%BDO-6.6.2013.pdf>

Žádná židovská obec nemá povinnost přijmout tento Volební řád a může si tedy přijmout vlastní volební řád.¹³³

2.2 Římskokatolická církev

Katolická církev je tvořena dílčími celky, které lze rozdělit do dvou kategorií. První z nich jsou církve určené obřadem a dělí se dále na místní celky. Druhou kategorií jsou přímo místní církevní útvary na místní úrovni, jsou diecéze, arcidiecéze, apoštolské administratury a jiné obdobné útvary.¹³⁴

Největší z katolických církví je Církev římskokatolická¹³⁵, jež je v kanonických předpisech označována jako Církev latinská. Dalšími katolickými církvemi je Katolická církev byzantského obřadu, která je v registru církví a náboženských společností zapsána pod názvem Církev řeckokatolická. Poslední katolickou církví je Katolická církev arménského obřadu, která ale není v České republice registrována.¹³⁶

Římskokatolická církev je tvořena osmi diecézemi. Jedná se o Arcidiecézi pražskou (založena roku 973, poté v roce 1344 povýšila na arcidiecézi), Diecézi českobudějovickou (založena v roce 1785), Diecézi královéhradeckou (roku 1664 nahradila Diecézi litomyšlskou), Diecézi litoměřickou (založena roku 1655), Diecézi plzeňskou (založena v roce 1993), Arcidiecézi olomouckou (založena roku 1063, v roce 1777 byla povýšena na arcidiecézi), Diecézi brněnskou (založena v roce 1777), Diecézi ostravsko-opavskou (založena v roce 1996). Vedle těchto diecézí stojí Apoštolský exarchát (založený roku 1996), který je organizačním a právním místním celkem pro katolíky byzantsko-slovanského obřadu žijící na území České republiky.¹³⁷

133 Volební řád pro volbu orgánů židovských obcí a Federace židovských obcí v České republice, Statut Federace židovských obcí ze dne 6. června 2013 [online]. [cit. ke dni 10. 2. 2017].

Dostupné z: <http://www.fzo.cz/wp-content/uploads/Statut-F%C5%BDO-6.6.2013.pdf>

134 TRETERA, Jiří Rajmund. *Stát a církve v České republice*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2002. ISBN 80-7192-707-4. s. 84

135 Pod tímto názvem je registrována u Ministerstva kultury České republiky

136 TRETERA, Jiří Rajmund. *Stát a církve v České republice*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2002. ISBN 80-7192-707-4. s. 85 - 86

137 TRETERA, Jiří Rajmund. *Stát a církve v České republice*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2002. ISBN 80-7192-707-4. s. 86

2.2.1 Vnitřní předpisy Církve římskokatolické

Základní dokument Církve římskokatolické¹³⁸, který je součástí žádosti o registraci církve, obsahuje hlavně základní organizační členění, orgány a instituce, církevní právnické osoby, práva a povinnosti osob hlásících se k církvi a ustavování a odvolávání duchovních a zásady hospodaření církve. Základním právním předpisem je Kodex kanonického práva z roku 1983 (dále jen „Kodex“)

Jako orgán církve, který je oprávněn jednat jménem celé Církve římskokatolické, je zde uvedena Česká biskupská konference, jež je zřízena Apoštolským stolcem. Mezi pravomoci České biskupské konference patří například jednat o změně základního dokumentu, může jednat i místo jiných církevních právnických osob, pokud to vyžaduje například ochrana dobré pověsti církve, nebo ochrana právní jistoty. Statutárními orgány České biskupské konference jsou předseda, místopředseda a generální sekretář.¹³⁹

Dalšími orgány, které mohou jednat a činit úkony jménem církve jsou arcibiskupství, biskupství a konference vyšších řeholních představených. Kompetence a jejich rozsah je v Základním dokumentu stanoven dost obecně, mohou jednat jménem církve, ale pouze v rozsahu, který se týká záležitostí spravovaných tím konkrétním orgánem. V případě kompetenčních sporů a rozporů mezi návrhy osob oprávněnými je podat, řeší tento spor interní kompetenční církevní orgán.¹⁴⁰

Organizační struktura církve je upravena v Kodexu, který je jejím základním právním předpisem a je právně závazný pro všechny členy Římskokatolické církve¹⁴¹. Organizačně se Církve římskokatolická člení na diecéze a ty pak dále na farnosti. Vedle stojí řády a kongregace s vlastní strukturou. Do organizačního uspořádání mohou patřit i další právnické osoby s vlastní právní subjektivitou. Demonstrativní výčet těchto právnických osob je

138 Základní dokument Církve římskokatolické ze dne 11. 7. 2017. [online]. [cit. ke dni 10. 2. 2017].

Dostupné z: <https://www.cirkev.cz/cs/dokumenty-cbk-ostatni>

139 Čl. IV. Základního dokumentu římskokatolické ze dne 11. 7. 2017. [online]. [cit. ke dni 10. 2. 2017].

Dostupné z: <https://www.cirkev.cz/cs/dokumenty-cbk-ostatni>

140 Čl. V. Základního dokumentu církve římskokatolické ze dne 11. 7. 2017. [online]. [cit. ke dni 10. 2. 2017].

Dostupné z: <https://www.cirkev.cz/cs/dokumenty-cbk-ostatni>

141 NĚMEC, Ronald. Odpovědnost římskokatolické církve za právní úkon v rozporu s jejími předpisy. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 2013. ISSN 1210-6348

uveden ve čl. IX Základního dokumentu Církve římskokatolické. Instituce a orgány z organizační struktury církve jsou v kán. 115 Kodexu označeny jako právnické osoby v církvi. Jménem právnických osob jednají jejich statutární orgány, které jsou rovněž uvedeny ve výčtu právnických osob v čl. IX.¹⁴²

Základní dokument nezapomíná ani na práva a povinnosti členů církve, které jsou zde uvedeny pouze jako odkaz na Kodex.¹⁴³ Jako práva a povinnosti všech křesťanů je v Kodexu například právo na bohoslužbu, právo na křesťanskou výchovu, právo zvolit si životní stav, právo domáhat se práv v církvi u příslušného církevního soudu. Jako povinnost je zde uvedeno například, že nesmí poškodit ničí dobrou pověst a povinnost přispívat na potřeby církve.¹⁴⁴

Základní dokument pamatuje i na ustanovování a odvolávání duchovních, přičemž odkazuje na to, že Kodex nezná pojem duchovní v úzkém slova smyslu. Základní dokument jako duchovní uvádí biskupy a arcibiskupy, představené společností zasvěceného života, kněží, jáhny a ostatní osoby vykonávající duchovenské služby. U všech výše zmíněných je uvedeno kým jsou jmenování, případně na základě jakého předpisu a kým jsou voleni a stejně tak i způsob, jakým mohou o funkci přijít.¹⁴⁵ Podrobněji jsou podmínky kladené na duchovní a způsob pozbytí duchovního stavu upraveny v Kodexu, kde je upraveno dále i vzdělání duchovních, inkardinace a práva a povinnosti duchovních. Dle Kodexu má církev právo a zároveň povinnost vzdělávat osoby určené k posvátné službě, dále je zde stanoven způsob vzdělávání a průběh přípravy k duchovní službě, jejich následné včlenění do místní církve, osobní prelatury, anebo do některé společnosti zasvěceného života nebo společnosti, která má pověření ke včlenění. Je zde upraven i způsob převedení duchovního z jedné místní církve do druhé.¹⁴⁶

142 Čl. VI. - IX. Základního dokumentu římskokatolické ze dne 11. 7. 2017. [online]. [cit. ke dni 10. 2. 2017].

Dostupné z: <https://www.cirkev.cz/cs/dokumenty-cbk-ostatni>

143 Čl. X. Základního dokumentu římskokatolické ze dne 11. 7. 2017. [online]. [cit. ke dni 10. 2. 2017]. Dostupné z: <https://www.cirkev.cz/cs/dokumenty-cbk-ostatni>

144 Kán. 208 – 223 Kodexu kanonického práva. Praha : Zvon, 1994. ISBN 80-7113-082-6. s. 87 - 91

145 Čl. XI. Základního dokumentu římskokatolické ze dne 11. 7. 2017. [online]. [cit. ke dni 10. 2. 2017].

Dostupné z: <https://www.cirkev.cz/cs/dokumenty-cbk-ostatni>

146 Kán. 232 – 293 Kodexu kanonického práva. Praha : Zvon, 1994. ISBN 80-7113-082-6. s. 97 - 125

Nakonec se základní dokument věnuje i zásadám hospodaření a způsobu změny základního dokumentu.

Jak je již zmíněno výše, Kodex je hlavním právním předpisem Církve římskokatolické, a proto na něco základní dokument často odkazuje. V Kodexu je předpisem, ve kterém jsou upraveny všechny myslitelné oblasti církevního práva. Kromě již zmíněných, z pohledu českého práva zajímavých, zde nalezneme i úpravu katolických univerzit, manželství, církevní majetek, jeho nabývání, správa a převody.

Kodex obsahuje i právní úpravu církevního soudnictví. Církevní soudy rozhodují o ochraně a domáhání se práv fyzických a právnických osob, o zločinech pokud jde o uložení nebo úřední prohlášení trestu, v záležitostech, které se týkají právních věcí duchovních a s duchovními spojených a také ve věcech o porušení církevních zákonů, pokud se to týká určení zavinění a udělení trestu.¹⁴⁷ Z tohoto je patrné, že Římskokatolická církev má vlastní orgán, který může rozhodovat například ve věcech neplatného ukončení služebního poměru duchovních. Nabízí se otázka, do jaké míry jsou takové soudy nestranné a nezávislé. Je zde skutečně možné vidět jisté riziko. Obecně je nezávislost soudce postavena na čtyřech základních pilířích – nepodřízenost, neodvolatelnost, nepřeložitelnost a jmenování na dobu neurčitou. V případě církevních soudců zde může existovat přímá podřízenost diecéznímu biskupovi v případě soudců, kteří jsou současně diecézními duchovními. Odvolatelnost soudce umožňuje Kodex. Třetí je přeložitelnost, která dle Kodexu možná není. A nakonec je zde časová omezenost výkonu funkce která rovněž může ovlivnit nestrannost, přičemž Kodex stanovuje, že jsou soudci jmenováni na určitou dobu, kterou však neuvádí.¹⁴⁸

2.3 Ústředí muslimských obcí

Historie oficiální muslimské komunity v českých zemích sahá do doby Rakouska-Uherska, kdy v roce Rakousko-Uhersko anektovalo Bosnu a Hercegovinu a v důsledku toho se stal sunitský islám dalším státním náboženstvím. Poté se začalo formovat i české islámské hnutí tvořené českými

147 Kán. 1400 – 1041 Kodexu kanonického práva. Praha : Zvon, 1994. ISBN 80-7113-082-6. s. 617

148 HRDINA, Antonín Ignác. Soudcovská nezávislost v platném kanonickém právu. *Revue církevního práva*. Praha: Společnost pro církevní právo, 2005. ISSN 1211-1635

muslimy (vojáky, kteří konvertovali během bojů v muslimských zemích) a emigranty ze SSSR.¹⁴⁹

Česká muslimská obec se snažila o oficiální státní uznání, nicméně se to během nacistické okupace a během následné komunistické totality nepodařilo. Po roce 1989 došlo k opětovnému ustavení Muslimské obce a ke snahám o její registraci a tedy i o oficiální uznání státem. K registraci došlo až v roce 2004 a jedná se o registraci v prvním stupni podle zákona o církvích a náboženských společnostech. V roce 2006 byla podána žádost i o přiznání zvláštních práv, ale tato žádost byla Ministerstvem kultury České republiky zamítnuta.¹⁵⁰

Muslimská obec je v České republice registrována jako náboženská společnost pod názvem Ústředí muslimských obcí. Tato náboženská společnost v současné době zaštiťuje tři místní muslimské obce. Muslimská obec Praha a Muslimská obec Brno vznikly v roce 2006 a v roce 2009 vznikla Muslimská obec Teplice.

2.3.1 Vnitřní předpisy Ústředí muslimských obcí a Muslimských obcí

Primárním vnitřním předpisem Ústředí muslimských obcí, který vymezuje jeho činnost, vnitřní uspořádání a stanovuje hlavní úkoly je Statut Ústředí muslimských obcí (dále jen „Statut“). Je tvořen Stanovami Ústředí muslimských obcí a Vzorovými stanovami muslimské obce. Jednotlivé muslimské obce si tedy vytvářejí vlastní vlastní stanovy, které nesmějí být v rozporu se Stanovami Ústředí muslimských obcí.

Hned na začátku v základních ustanoveních Stanov Ústředí muslimských obcí je odkaz na zákon o církvích a náboženských společnostech, když stanovuje, že Ústředí muslimských obcí má vlastní právní subjektivitu.¹⁵¹

Stanovy dále upravují členství v Muslimské obci, práva a povinnosti členů, postavení Ústředí muslimských obcí vůči místním Muslimským obcím a hlavně

149 Ústředí muslimských obcí – Historie a současnost. [online]. [cit. ke dni 10. 2. 2017].

Dostupné z: <http://www.umocr.cz/historiecz.pdf>

150 Ústředí muslimských obcí – Historie a současnost. [online]. [cit. ke dni 10. 2. 2017].

Dostupné z: <http://www.umocr.cz/historiecz.pdf>

151 Čl. 1 Statutu Ústředí muslimských obcí ze dne 15. 9. 2007. [online]. [cit. ke dni 10. 2. 2017].

Dostupné z: <http://www.umocr.cz/stanovyumo.pdf>

upravuje orgány Ústředí muslimských obcí a jejich pravomoci. Organizační struktura Ústředí muslimských obcí je tvořena Výkonnou radou, Kontrolní komisí a Radou zřizovatelů.¹⁵²

Výkonná rada je nejvyšší výkonný a statutární orgán Ústředí muslimských obcí. V čl. 5 odst. 5 Stanov Ústředí muslimských je uveden demonstrativní výčet pravomocí, které připadají Výkonné radě. Výčet čítá 21 bodů, ale žádný z nich přímo neříká, že by měla pravomoc řešit a rozhodovat spory, které mohou vzniknout uvnitř této náboženské společnosti porušením Stanov Ústředí muslimských a stanov některé z muslimských obcí. Nejvíce se tomu blíží bod čl. 5 odst. 5. písm. q., který říká, že Výkonná rada projednává písemné návrhy a připomínky členů muslimské obce a usnává se o nich.¹⁵³ Takovým písemným návrhem, by dle mého názoru mohl být i návrh na řešení nějakého sporu. V čl. 5 odst. 14. je uvedeno, že má Výkonná rada možnost zřídit stálé nebo dočasné komise ke splnění svých úkolů.¹⁵⁴ Vidím v tom další možnost případného řešení sporů, zřízením stálé rozhodčí komise.

Výkonná Rada Ústředí muslimských obcí je řízena předsedou, který odpovídá za její činnost a plnění jejích usnesení. Zároveň je usneseními Výkonné rady Ústředí muslimských obcí sám vázán.¹⁵⁵

Dalším orgánem Ústředí muslimských obcí je Kontrolní komise. Jedná se o nejvyšší kontrolní orgán, jehož úkolem je zejména kontrola dodržování předpisů vydaných Ústředím muslimských obcí, dále kontrola hospodaření Ústředí muslimských obcí a projednávání připomínek.¹⁵⁶

Posledním orgánem je Rada zřizovatelů, která dohlíží nad chodem Ústředí muslimských obcí a muslimských obcí a řeší otázky, týkající se směřování a náboženské společnosti a plnění jejích cílů.¹⁵⁷

152 Čl. 1 - 3 Statutu Ústředí muslimských obcí ze dne 15. 9. 2007. [online]. [cit. ke dni 10. 2. 2017].

Dostupné z: <http://www.umocr.cz/stanovyumo.pdf>

153 Čl. 5 Statutu Ústředí muslimských obcí ze dne 15. 9. 2007. [online]. [cit. ke dni 10. 2. 2017].

Dostupné z: <http://www.umocr.cz/stanovyumo.pdf>

154 Tamtéž

155 Čl. 6 Statutu Ústředí muslimských obcí ze dne 15. 9. 2007. [online]. [cit. ke dni 10. 2. 2017].

Dostupné z: <http://www.umocr.cz/stanovyumo.pdf>

156 Čl. 7 Statutu Ústředí muslimských obcí ze dne 15. 9. 2007. [online]. [cit. ke dni 10. 2. 2017].

Dostupné z: <http://www.umocr.cz/stanovyumo.pdf>

157 Čl. 8 Statutu Ústředí muslimských obcí ze dne 15. 9. 2007. [online]. [cit. ke dni 10. 2. 2017].

Dostupné z: <http://www.umocr.cz/stanovyumo.pdf>

Jak je již zmíněno na začátku, Ústředí muslimských obcí sdružuje tři muslimské obce, které jsou v Praze, Brně a v Teplicích. Každá muslimská obec má jako svůj primární předpis Stanovy muslimské obce, které jsou ve všech třech případech prakticky totožné.¹⁵⁸

Ve všech třech případech jsou muslimské obce označeny za právnickou osobu s vlastní právní subjektivitou. Rovněž mají stejnou organizační strukturu, která je tvořena shromážděním členů muslimské obce, předsednictvem muslimské obce, předsedou muslimské obce a kontrolní komisí.¹⁵⁹

Shromáždění členů obce je nejvyšším orgánem. Tvoří ho všichni členové muslimské obce, kteří dosáhli věku 16 let. Shromáždění se svolává řádné, volební a za splnění určitých podmínek i mimořádné. Shromáždění rozhoduje s konečnou platností o všech záležitostech muslimské obce, vyjma záležitostí, které jsou svěřeny do výlučné pravomoci jiného orgánu či osoby. Ve výlučné kompetenci shromáždění muslimské obce je například schvalování Stanov Muslimské obce, nebo volba a odvolání volených zástupců muslimské obce.¹⁶⁰

V období, mezi shromážděními členů muslimské obce, je nejvyšším orgánem předsednictvo muslimské obce. To může rozhodovat o všech záležitostech, které nespádají do výlučné kompetence jiných orgánů a osob. Jednou z výlučných pravomocí předsednictva je ustanovení a odvolání imáma. Předsednictvo si ze svého středu volí předsedu, který je statutárním zástupcem muslimské obce, zastupuje ji navenek a jedná jejím jménem.¹⁶¹

Posledním orgánem muslimských obcí je kontrolní komise. Kontrolní komise dohlíží nad hospodařením muslimské obce, dodržování vnitřních předpisů a nakonec projednává připomínky a stížnosti a předkládá je předsednictvu muslimské obce.¹⁶²

158 Stanovy Muslimské obce v Praze ze dne 16. 6. 2007. [online]. [cit. ke dni 10. 2. 2017].

Dostupné z: <http://www.umocr.cz/stanovymop.pdf>

Stanovy Muslimské obce v Brně ze dne 12. 5. 2007. [online]. [cit. ke dni 10. 2. 2017].

Dostupné z: <http://www.umocr.cz/stanovymob.pdf>

Stanovy Muslimské obce v Teplicích ze dne 21. 3.. 2009. [online]. [cit. ke dni 10. 2. 2017].

Dostupné z: <http://www.umocr.cz/stanovymot.pdf>

159 Tamtéž

160 Tamtéž

161 Tamtéž

162 Tamtéž

2.4 Závěr

Na první pohled je zřejmá podoba mezi Stanovami Federace židovských obcí a Stanovami Ústředí muslimských obcí. V obou případech se jedná o náboženskou společnost, která zastřešuje náboženské obce na místní úrovni. Podobná je i organizační složení náboženských společností. Například je velmi podobný rozsah pravomocí Rady Federace židovských obcí a rozsah pravomocí Výkonné rady Ústředí muslimských obcí, které jim přiznávají jejich stanovy. V obou případech se jedná o statutární orgány. Každá z místních náboženských obcí jakožto samostatná církevní právnická osoba má rovněž vlastní statutární orgán s vymezených okruhem pravomocí.

Církev římskokatolická je v tomto ohledu více diferencovaná. Existuje zde velké množství církevních právnických osob a orgánů, které mohou jménem celé církve či její konkrétní části jednat. Nicméně má i orgán, který rozhoduje v případě kompetenčních sporů.

Podobné jsou i kontrolní orgány a jejich funkce, v případě Federace židovských obcí se jedná o Revizní komisi Federace židovských obcí a Ústředí muslimských obcí zřizuje Kontrolní komisi Ústředí muslimských obcí. Církev římskokatolická nemá Revizní ani obdobnou komisi, ale má vlastní soustavu soudů.

Právní úprava odborné kvalifikace duchovních je v případě Ústředí muslimských obcí strohá. Ve Stanovách Ústředí muslimských obcí je pouze uvedeno, že imám má vynikající náboženské vědomosti a jeho úkolem je řešení náboženských otázek. Vedle toho Federace židovských obcí věnuje ve svých Stanovách Vrchnímu zemskému rabínovi celý článek, kde jsou popsány jeho pravomoci a přesnější požadavky na vzdělání. Církev římskokatolická oblast pravomocí a požadavků kladených na duchovní upravuje rovněž velmi podrobně v Základním dokumentu, ve kterém často odkazuje na ještě podrobnější úpravu v Kodexu kanonického práva z roku 1983.

Je možné konstatovat, že základní orgány a jejich pravomoci jsou ve všech třech případech podobné.

3 Autonomie církví a náboženských společností z pohledu veřejnosti

Poslední část této diplomové práce se věnuje vyhodnocení dotazníkového šetření, ve kterém jsem od respondentů zjišťovala jejich názor na autonomii církví a náboženských společností a odpovědi na související otázky.

Před vlastním dotazníkovým šetřením jsem provedla předvýzkum, ve kterém sem si ověřovala jasnost a srozumitelnost zadávaných otázek. Na základě připomínek jsem se rozhodla otázky zjednodušit, aby byly pochopitelné pro široký okruh respondentů.

Otázky jsem rozdělila do dvou částí. První část jsou analytické údaje, které se vztahují k osobě respondenta, poté jsou zařazené otázky meritorní. Otázky jsou koncipované jako uzavřené se selektivním výběrem. Jedna z otázek měla vícehodnotový výběr.

V průběhu dotazníkové šetření se mi podařilo získat odpovědi tisíce osmdesáti osmi respondentů, z nich bylo 63,6% žen a 36,4% mužů.¹⁶³ Většina respondentů, 55,5%, je ve věku devatenáct až dvacet pět let, 24,1% je ve věku dvacet šest až třicet pět let, 13,1% je ve věku třicet šest až padesát let, 4,4 % je ve věku padesát jedna až šedesát pět let a 0,7% respondentů je starších šedesáti pěti let.¹⁶⁴ Z hlediska výše dosaženého vzdělání je v počtu respondentů zastoupeno 47,9% osob s maturitním vysvědčením, 40,3% vysokoškolsky vzdělaných, 6% s výučním listem, 3,3% se základním vzděláním a 2,5% absolventů vyšší odborné školy.¹⁶⁵

Podařilo se mi získat odpovědi respondentů ze všech krajů České republiky. Nejpočetněji je zastoupený Plzeňský kraj, kde odpovědělo 33,1% respondentů, dále Jihočeský kraj s 11,4%, 8,5% ze Zlínského kraje, 6,5% respondentů je z Jihomoravského kraje, ze Středočeského kraje je 6,4%, Moravskoslezský kraj je zastoupen 6,2% respondentů, 6% respondentů je z Hlavního města Prahy, 5,7% pochází z Olomouckého kraje, Karlovarský kraj je zastoupen 3,9% respondentů, 3,8% pochází kraje Vysočina, z Ústeckého kraje je

163 Viz příloha, graf č. 1

164 Viz příloha, graf č. 2

165 Viz příloha, graf č. 3

3,2% respondentů, z Královéhradeckého kraje pochází 2,2%, Pardubický kraj uvedlo 2,1% respondentů a 1,1% respondentů je z Libereckého kraje.¹⁶⁶

Respondentů jsem se dotazovala i na to, zda mají nějaké náboženské vyznání a zda jsou členy nějaké církve či náboženské společnosti. Výsledek je, 34,8% respondentů je věřících a 65,2% je nevěřících.¹⁶⁷ Členem nějaké náboženské společnosti pak je 21,1% respondentů a 78,9% nikoli.¹⁶⁸ Z toho průzkumu mi po vyfiltrování vyplynulo, že ne všichni věřící jsou členem církve či náboženské společnosti, což je ostatně vidět na tom, že počet věřících převyšuje počet členů církví a náboženských společností. Z odpovědí bylo možné rovněž vyfiltrovat, že část respondentů, kteří jsou členy církví a náboženských společností, nejsou věřící.

První meritorní otázka je uzavřená a otázka, kde jsem dala respondentům na výběr z několika možností, kterých mohli označit více. Otázka zněla: „Co si představujete pod pojmem autonomie církví a náboženských společností?“ Nejvíce odpovědí, 41,6%, že si pod pojmem autonomie církví a náboženských společností představují nezávislost církví na státu a státních orgánech. 20,3% odpovědí bylo právo mít vlastní organizační strukturu a orgány. Zákaz zásahu státu do vnitřních záležitostí církví a náboženských společností bylo u 15,3% odpovědí. Ve 14,4% byla zvolena odpověď finanční nezávislosti. 8,4% odpovědí bylo právo vydávat vlastní předpisy.¹⁶⁹

Následovala uzavřená otázka: „Je pro Vás důležité, aby byly církve nezávislé na státu a mohly ve svých záležitostech rozhodovat prostřednictvím vlastních orgánů?“ Nabízené odpovědi byly „Ano“, „Ne“ a „Nevím“. Odpovědi na tuto otázku jsou poměrně vyrovnané. Nezávislost církví a náboženských společností na státu je důležitá pro 35,8% respondentů. Lehce převládá negativní postoj, ke kterému se přiklonilo 39,2% respondentů. 25% respondentů zvolilo možnost „Nevím“.¹⁷⁰

Poté jsem položila otázku: „Je pro Vás důležité, aby byly církve nezávislé na státu a mohly ve svých záležitostech rozhodovat prostřednictvím vlastních orgánů?“ Možnosti odpovědi byly opět uzavřené a bylo možné odpovědět „Ano“, „Ne“ nebo „Nevím“. Možnost zásahu státu do vnitřních záležitostí církví a

166 Viz příloha, graf č. 4

167 Viz příloha, graf č. 5

168 Viz příloha, graf č. 6

169 Viz příloha, graf č. 7

170 Viz příloha, graf č. 8

náboženských společností by povolilo 42,9% respondentů, proti je 42,2% a 14,9% neví.¹⁷¹

Následovala otázka: „Měli by mít duchovní možnost domáhat se u soudu zrušení výpovědi ze služebního poměru?“ Respondenti měli na výběr rovněž ze tří odpovědí, stejně jako u předchozích dvou otázek. Domáhat se u soudu zrušení výpovědi ze služebního poměru by duchovním umožnilo 37,2% respondentů. 32,2% respondentů možnost zásahu soudu zamítlo a 30,6% se nepřiklonilo ani k jedné možnosti a zaškrtnuli možnost „Nevím“.¹⁷²

Jako další jsem položila otázku: „Měly by mít církve a náboženské společnosti povinnost zřídit nezávislý soudní orgán, který by řešil spory uvnitř církve či náboženské společnosti?“ Je to jediná otázka, na jejíž odpovědi se respondenti nejvíce shodli. Proti povinnému zřízení bylo 52,6% respondentů. Pro zřizování nezávislého soudního orgánu církve a náboženské společnosti bylo jen 27,8% respondentů a 19,7% nevědělo.¹⁷³

Nakonec respondenti odpovídali na otázku: „Myslíte si, že by měly mít soudy možnost vykládat a aplikovat interní předpisy církví a náboženských společností?“ Zde byly odpovědi poměrně vyrovnané. 39,2% respondentů bylo pro to, aby měly soudy možnost vykládat a aplikovat vnitřní předpisy církví a náboženských společností. Proti této možnosti bylo 34,7% respondentů a 26% respondentů se nepřiklonilo ani k jedné z možností a zvolili „Nevím“.¹⁷⁴

3.1 Autonomie církví a náboženských společností z pohledu členů církví a náboženských společností

Přijde mi zajímavé se podívat, zda se odpovědi členů církví a náboženských společností nějak odlišují od odpovědí všech respondentů. Zjistila jsem, že opravdu na některé otázky odpovídali jinak. Výrazně se odlišovali u otázky: „Je pro Vás důležité, aby byly církve nezávislé na státu a mohly ve svých záležitostech rozhodovat prostřednictvím vlastních orgánů?“ Nezávislost církví a náboženských společností na státu je důležitá pro 66,1% respondentů, kteří jsou členy církve či náboženské společnosti, což je téměř dvojnásobná hodnota oproti celkovému výsledku všech respondentů. Naopak 16,1% respondentů, kteří jsou

171 Viz příloha, graf č. 9

172 Viz příloha, graf č. 10

173 Viz příloha, graf č. 11

174 Viz příloha, graf č. 12

členy církve či náboženské společnosti, nepovažuje nezávislost církví a náboženských společností za důležitou a zbylých 17,8% neví.¹⁷⁵

V případě odpovědi na otázku: „Myslíte si, že by měl mít stát možnost zasahovat do vnitřních záležitostí církvi?“, které byly v celkových výsledcích všech respondentů obzvláště vyrovnané, byly v případě odpovědi členů církví a náboženských společností výrazně nakloněné k odpovědi, že stát tuto možnost mít nemá. Odpovědělo tak 71,3% respondentů, kteří jsou členy církve či náboženské společnosti. 18,7% bylo možnost zásahů ze strany státu a 10% odpovědělo „Nevím“.¹⁷⁶

Procentní zastoupení odpovědi na otázku: „Měli by mít duchovní možnost domáhat se u soudu zrušení výpovědi ze služebního poměru?“ bylo jak v případě souhrnu všech respondentů, tak i v případě vyfiltrování členů církví a náboženských společností téměř shodné a dost vyrovnané. 35,2% je pro možnost zásahu soudu, 36,5% je proti a 28,3% neví.¹⁷⁷

Obdobná shoda panovala i u otázky: „Měly by mít církve a náboženské společnosti povinnost zřídit nezávislý soudní orgán, který by řešil spory uvnitř církve či náboženské společnosti?“ I zde bylo procentní zastoupení odpovědi všech respondentů a odpovědi členů církví a náboženských společností podobné a shodně se přiklánějí ke stejné odpovědi. Zřízovat povinně soudní orgán odmítlo 53,5% respondentů, kteří jsou členy církve či náboženské společnosti. 30,4% bylo pro možné zřízení soudního orgánu a 16,1% zvolilo možnost „Nevím“.¹⁷⁸

Všem respondentům jsem poskytla možnost naspat nějaký vlastní názor na to, co si představují pod autonomií církví a náboženských společností. Někteří respondenti toho využili, jak už to tak u kvantitativních dotazníků bývá, některé názory jsou kvalitnější, jiné méně kvalitní a některé jsou úplně mimo.

Na tomto místě bych několik názorů ráda citovala:

„Oddělenost od moci světské.“

„Církve by měli mít stejná práva jako třeba spolek zahrádkářů.“

„Autonomie musí mít vždy své meze, nelze vybudovat stát ve státě, jak to bylo historicky.“

175 Viz příloha, graf č. 13

176 Viz příloha, graf č. 14

177 Viz příloha, graf č. 15

178 Viz příloha, graf č. 16

„Možnost být v některých věcech rovnoprávným a pozitivně vnímaným partnerem státu (resp. jeho institucí).“

„Nevím kam přesně to zařadit - církve není součástí státu, může však získávat zdroje ze státních incentív a dotačních programů, které nesmí být zaměřeny na církve samotnou, ale na aktivity církví provozované - budování komunity, zajišťování pomoci potřebným, udržování kulturního dědictví.“

„Teoreticky vše výše uvedené. Možnost církví organizovat si vlastní záležitosti, vydávat vnitřní předpisy, ale zároveň možnost státu kontrolovat a dohlížet na dodržování právních předpisů.“

„Interní předpisy jakékoli organizace (tedy i církevní) nesmí být v rozporu s platnými zákony státu, na jehož území organizace působí. Vnitřní záležitosti by si tedy měly řešit samy (organizace). Pokud církve zakazují svým duchovním ukončit, nebo pokračovat v "pracovním poměru", pak je třeba se obrátit na soud.“

„V dnešní době už nejde o náboženství, už jde jen o peníze.“

„Církve nemůže být autonomní, to by to dopadlo. Měla by svůj svět a tam by nikoho nepustila – to je špatně. Musí to být mezi autonomií a hetotonomií, ale jak to udělat.“

3.2 Závěrečné zhodnocení

Pokud bych měla brát v potaz hlavně odpovědi všech respondentů, jako celku došla bych k závěru, že autonomii církví a náboženských společností není česká veřejnost úplně nakloněna. Pouze u otázky, kde jsem se ptala, zda mají mít církve a náboženské společnosti povinně nezávislý soudní či rozhodčí orgán, byli respondenti výrazně proti této povinnosti. Domnívám se však, že je to způsobeno tím, jaký má veřejnost postoj k tomu, když jim stát ukládá nějakou povinnost. Odpovědi na všechny ostatní otázky však nejsou vůbec jednoznačné. Odpovědi na ostatní otázky jsou mírně nakloněny možnosti omezit autonomii církví a náboženských společností.

Odpovědi členů církví a náboženských společností už jsou o něco vyhraněnější a je z nich více patrný nějaký jasný názor. Myslím si, že je to způsobeno tím, že mají větší povědomí o této problematice a mají tak kvalifikovanější názor. Z jejich odpovědí pro mě vyplývá, že vnímají autonomii církví a náboženských společností, jako poměrně důležitou zásadu a jsou výrazně

proti jejímu omezení ze strany státu a jakýmkoli jeho zásahům. Pouze v případě složitější otázky, která se týkala soudního přezkumu výpovědí duchovních neměli ani členové církví a náboženských společností jasný názor a odpovědi byly rozděleny téměř rovným dílem mezi nabízené možnosti.

Závěr

Zásada autonomie církví a náboženských společností, jež je v českém právním řádu zakotvena v Listině základních lidských práv a svobod, je základním kamenem pro svobodné fungování církví a náboženských společností na území České republiky. Na druhou stranu s sebou přináší řadu komplikací.

Jedním z cílů předkládané diplomové práce je analýza právní úpravy autonomie církví a náboženských společností v právním řádu České republiky. Tomuto se věnuje první kapitola, jejíž součástí je i obecná část, která se na začátku zaměřuje na obecnou teorii a konfesněprávní vědu, konkrétně modely uspořádání vztahů států a církví a náboženských společností. Zde jsem rozebrala dvě typologie modelů konfesijního uspořádání. Autorem první z nich je prof. Tretera a druhá je dílem prof. Minneratha. Na těchto modelech jsem demonstrovala, jak může být odlišné postavení církví a náboženských společností v různých státech. Stěžejní částí je pak vlastní analýza náboženských práv a svobod v Listině základních práv a svobod a z toho vycházející právní úprava v zákoně o církvích a náboženských společnostech. Zabývala jsem se i s tím související judikaturou. Judikatura českých soudů i Evropského soud pro lidská práva, která se zabývá touto problematikou, je značně konzistentní. Nicméně jsem zaznamenala v judikatuře Ústavního soudu České republiky drobný vývoj, když v loňském roce konstatoval, že civilní soudy sice nemohou interní předpisy interpretovat, ale aplikovat je mohou. Tento názor mě velmi potěšil, protože civilní soudy dlouhodobě odmítají rozhodovat ve sporech, kde je jednou ze stran církev či náboženská společnost. Nebyly ojedinělé spory, kdy šlo o zjevné porušení vnitřních předpisů církve a náboženské společnosti. Členové církví a náboženských společností, nebo její duchovní se domáhali zrušení nějakého zásahu, který byl v rozporu s vnitřními předpisy církve a náboženské společnosti, ale civilní soudy přesto nemohly ve věci rozhodnout. Nyní se snad blýská na lepší časy a soudy začnou aplikovat vnitřní předpisy církví a náboženských společností.

Následující kapitola měla za cíl analyzovat vnitřní předpisy jednotlivých církví a náboženských společností a seznámit se s blíže s tím, jak autonomii vnímají samy církve a náboženské společnosti, ale jak jsem již psala v úvodu, komunikace s nimi se mi nepodařila uskutečnit. Vycházela jsem tedy z vnitřních

předpisů církví a náboženských společností a následně jsem provedla jejich komparaci. Základní vnitřní předpisy, se kterými jsem se seznámila, jsou povinně přikládány k žádosti o registraci církve a náboženské společnosti. Vzhledem k tomu, že to je zákonem požadovaný dokument, jsou na něj zákonem kladeny určité obsahové požadavky. Dle mého názoru je požadovaný obsah dostatečný, bohužel si ho každá církev a náboženská společnost vykládá odlišně a některé z dokumentů byly poměrně obecné.

Poslední část se věnuje vyhodnocení dotazníkového šetření. Myslím si, že se mi podařilo získat dostatečný počet respondentů, aby z něho bylo možné interpretovat nějaké závěry. Z výzkumu vyplývá, že jsou respondenti nakloněni mírnému omezení autonomie církví a náboženských společností, ale není to nijak výrazný výsledek.

Vzhledem k výsledku dotazníkového šetření, které je mírně nakloněné omezení autonomie církví a náboženských společností a také vzhledem k vývoji postoje Ústavního soudu České republiky k možnosti aplikace vnitřních předpisů církví a náboženských společností, shledávám aktuální právní úpravu jako dostatečnou. Nemyslím si, že by měl stát zasahovat do vnitřních záležitostí církví a náboženských společností, pokud tím však nejsou dotčena práva třetích osob. K tomuto pak dle mého názoru stačí možnost aplikace interních předpisů církví a náboženských společností civilními soudy.

Resumé

Principle of autonomy of churches and religions societies, enshrined in the Charter of fundamental human rights and freedoms, is the cornerstone for the free functioning of churches and religious societies in the territory of Czech republic, but at the same time, it brings a number of difficulties.

One of the main goals presented by this thesis is the analysis of the legislation of autonomy of churches and religions societies in the legal order of Czech republic.

This is addressed in the first chapter, which further focuses on the general theory and confessional jurisprudence. Religious rights are regulated in the Charter of fundamental human rights and freedoms, which is a basis for legal regulation at the level of common laws. The case-law of the czech judiciary and the judiciary of the European Court of Human Rights is rich in cases focused on problematics of religious rights and freedoms, both case-laws approach the problematics alike. They stated, that civil courts cannot interpret internal rules of churches, but can decide on their basis.

In the next chapter, I analyze individual churches and religions societies and compare their internal rules. The result is a finding, that fundamental documents of churches, thanks to the legally enacted form, have the same structure, however content details differ.

Third chapter is devoted to evaluation of survey. The evaluation shows, that respondents are inclined to minor limitation of the autonomy of chuches compared to current legislation.

I do not think, that state should interfere with internal rules of churches and religious societies, unless third party rights are affected. To protect third party rights, in my opinion, is sufficient the possibility of civil courts to make decision based on said internal rules. From above mentioned reasons i come to conclusion, that current legislation is sufficient.

Seznam použité literatury

Odborná literatura:

HOLLÄNDER, Pavel. *Základy všeobecné státovědy*. Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o., 2009. ISBN: 978-80-7380-178-6. 368 s.

ŽALOUDEK, Karel. *Encyklopedie politiky*. Libri, 2004. ISBN 80-7277-209-0. 576 s.

PRŮCHA, Petr. *Správní právo: obecná část*. 6. vyd. Brno: Masarykova univerzita a Doplněk 2007. ISBN 978-80-210-4276-6. 418 s.

TRETERA, Jiří Rajmund. *Stát a církev v České republice*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2002. ISBN 80-7192-707-4. 156 s.

VALEŠ, Václav. BEJVANČICKÁ, Alexandra. *České státní právo církevní 2*. Brno: Tribun EU s. r. o., 2015. ISBN 978-80-263-0908-6. 155 s.

KŘÍŽ, Jakub. *Zákon o církvích a náboženských společnostech. Komentář*. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-362-2. 366 s.

ROBBERS, Gerhard, (ed.). *Stát a církev v zemích EU*. Praha : Academia, 2001. ISBN 80-200-0967-1. 368 s.

WAGNEROVÁ, Eliška. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 9678-80-7357-750-6. 931 s.

KLÍMA, Karel et al. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3. 1448 s.

KROŠLÁK, Daniel. MORAVČÍKOVÁ, Michaela. (eds.). *Rozhodovací činnost súdov a náboženstvo*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-8168-181-3. 190 s.

MALÝ, Karel. TOMÁŠEK, Michal. A kol. *Nové jevy v právu na počátku 21. století*. Praha: Karolinum, 2010. ISSN 1211 – 1635. Dostupné na Codexis Academia

Odborné články

MINNERATH, Roland. *Autonomie církví v Evropě*. *Revue církevního práva*. Praha: Společnost pro církevní právo, 1999. ISSN 2336-5609

PŘIBYL, Stanislav. *Vnitrocírkevní autonomie v rozhodování ústavních soudů České republiky a Slovenské republiky o služebním poměru duchovních*. *Revue církevního práva*. Praha: Společnost pro církevní právo, 2005. ISSN 2336-5609

PŘIBYL, Stanislav. *Pojetí tzv. „zvláštních práv“ církví a náboženských společností podle zákona č. 3/2002 Sb.* *Revue církevního práva*. Praha: Společnost pro církevní právo, 2004. ISSN 2336-5609

TRETERA, Jiří Rajmund. HORÁK, Záboj. Jak by měl vypadat nový zákon o svobodě náboženského vyznání. *Revue církevního práva*. Praha: Společnost pro církevní právo, 1995. ISSN 2336-5609

MINDL, Vladimír. Zaměstnanci církve (několik poznámek k zaměstnávání osob, které nejsou kleriky a osobami zasvěceného života, v církvi). *Revue církevního práva*. Praha: Společnost pro církevní právo, 1995. ISSN 2336-5609

NĚMEC, Ronald. Odpovědnost římskokatolické církve za právní úkon v rozporu s jejími předpisy. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 2013. ISSN 1210-6348

HRDINA, Antonín Ignác. Soudcovská nezávislost v platném kanonickém právu. *Revue církevního práva*. Praha: Společnost pro církevní právo, 2005. ISSN 1211-1635

Právní předpisy

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon

Statut Federace židovských obcí ze dne 6. června 2013

Stanovy Židovské obce Olomouc ze dne 8. listopadu 2015

Stanovy Židovské obce Brno ze dne 6. listopadu 2011

Základní dokument Církve římskokatolické ze dne 11. 7. 2017

Kodex kanonického práva. Praha : Zvon, 1994. ISBN 80-7113-082-6. 812 s.

Statut Ústředí muslimských obcí ze dne 15. 9. 2007

Stanovy Muslimské obce v Praze ze dne 16. 6. 2007

Stanovy Muslimské obce v Brně ze dne 12. 5. 2007

Stanovy Muslimské obce v Teplicích ze dne 21. 3.. 2009

Judikatura

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 3. 2010, č. 28 Cdo 4365/2009.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu č. 28 Cdo 2082/2010 ze dne 8. září 2010.

Nález Ústavního soudu č. III. ÚS 3591/2016 ze dne 30. 8. 2017

Nález Ústavního soudu č. Pl. ÚS 29/2009 ze dne 3. listopadu 2009.

Nález Ústavního soudu č. Pl. ÚS 6/2002 ze dne 29. listopadu 2002

Nález Ústavního soudu č. Pl. ÚS 18/1998 ze dne 2. června 1999

Nález Ústavního soudu č. Pl. ÚS 9/2007 ze dne 1. července 2010

Nález Ústavního soudu č. I. ÚS 211/1996 ze dne 26. 3. 1997

Nález Ústavního soudu č. III. ÚS 136/2000 ze dne 31. 8. 2000

Nález Ústavního soudu č. IV. ÚS 3597/2010 ze dne 20. 10. 2011

Nález Ústavního soudu č. II. ÚS 227/1997 ze dne 10. 4. 1998

Nález Ústavního soudu č. III. ÚS 449/2006 ze dne 3. 2. 2011

Nález Ústavního soudu č. Pl. ÚS 2/2006 ze dne 30. 10. 2007

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Lautusi a ostatní proti Itálii ze dne 3. listopadu. 2009, stížnost č. 30814/06

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Dahlab proti Švýcarsku ze dne 15. února 2001, stížnost č. 42393/98

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Kokkinakis proti Řecku. ze dne 25. 5. 1993, stížnost č. 14307/88

Internetové zdroje

Ústředí muslimských obcí – Historie a současnost

Dostupné z: <http://www.umocr.cz/historiecz.pdf>

Rejstřík církví a náboženských společností vedený Ministerstvem kultury České republiky

Dostupné z: http://www3.mkcr.cz/cns_internet/CNS/Seznam_CNS.aspx

Seznam příloh

Příloha č. 1. Seznam registrovaných církví a náboženských společností¹⁷⁹

Graf č. 1

Graf č. 2

Graf č. 3

Graf č. 4

Graf č. 5

Graf č. 6

Graf č. 7

Graf č. 8

Graf č. 9

Graf č. 10

Graf č. 11

Graf č. 12

Graf č. 13

Graf č. 14

Graf č. 15

Graf č. 16

Graf č. 17

¹⁷⁹ Zdroj: Rejstřík církví a náboženských společností vedený Ministerstvem kultury České republiky. [online]. [cit. ke dni 20. 3. 2018].

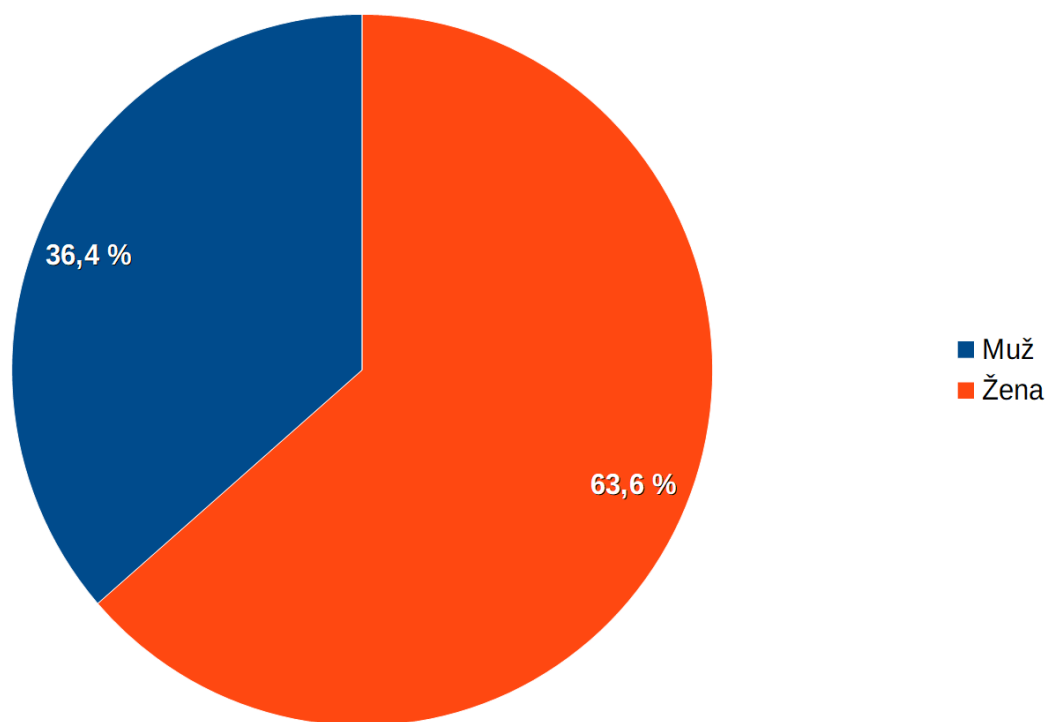
Dostupné z: http://www3.mkcr.cz/cns_internet/CNS/Seznam_CNS.aspx

Příloha č. 1**Rejstřík registrovaných církví a náboženských společností**

IČ	Název církve a náboženské společnosti
489778	Apoštolská církev
2144034	Armáda spásy - církev
445193	Církev adventistů sedmého dne
445215	Církev bratrská
445185	Církev československá husitská
49371517	Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů v České republice
26522942	Církev Křesťanská společenství
73634891	Církev Nová naděje
2263823	Církev Nový Život
3487679	Církev Oáza
73632465	Církev řeckokatolická
73632848	Církev římskokatolická
73635189	Církev Slovo života
1544004	Církev Svatého Řehoře Osvětitel
73635715	Církev víry
73634387	Církev živého Boha
62936611	Evangelická církev augsburského vyznání v České republice
445240	Evangelická církev metodistická
438341	Federace židovských obcí v České republice
47475111	Jednota bratrská
460541	Křesťanské sbory
63025159	Luterská evangelická církev a. v. v České republice
73631639	Mezinárodní společnost pro vědomí Krišny, Hnutí Hare Krišna
460524	Náboženská společnost českých unitářů
60163291	Náboženská společnost Svědkové Jehovovi
460532	Novoapoštolská církev v ČR
73631094	Obec křesťanů v České republice
445177	Pravoslavná církev v českých zemích
73634166	Ruská pravoslavná církev, podvorje patriarchy moskevského a celé Rusi v České republice
445312	Slezská církev evangelická augsburského vyznání
3659925	Společenství Josefa Zezulky
445304	Starokatolická církev v ČR
73633259	Ústředí muslimských obcí
73631647	Višva Guru Díp Hindu Mandir - české hinduistické společenství
73634255	Višva Nirmala Dharma

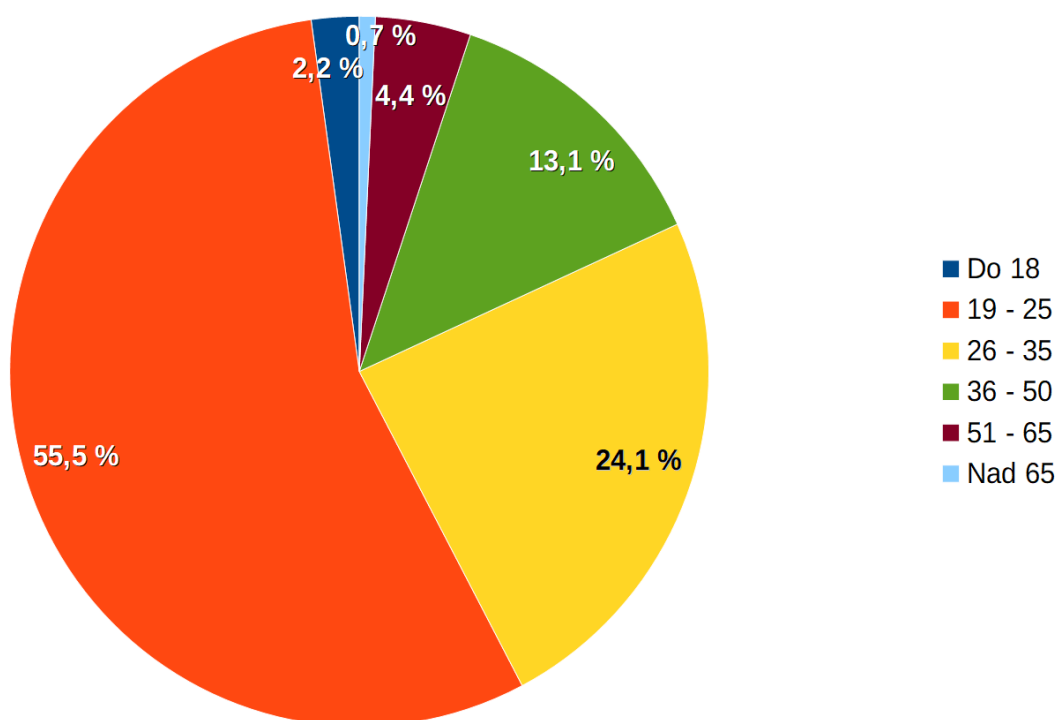
Graf č. 1

Jaké je Vaše pohlaví?

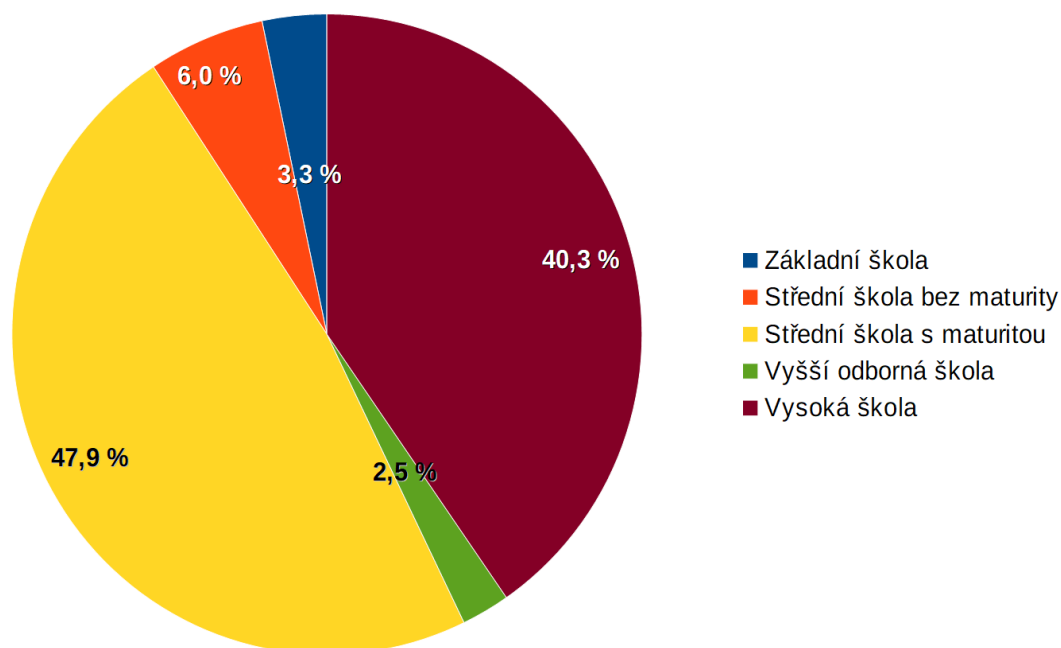
Graf č. 2

Jaký je Váš věk?

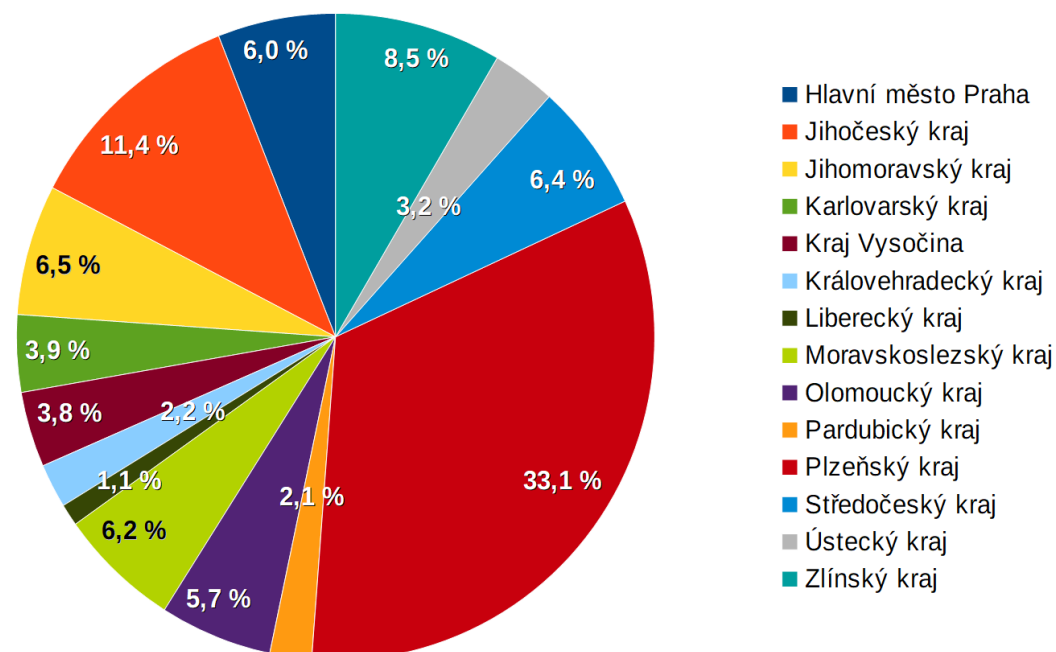
Graf č. 3

Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

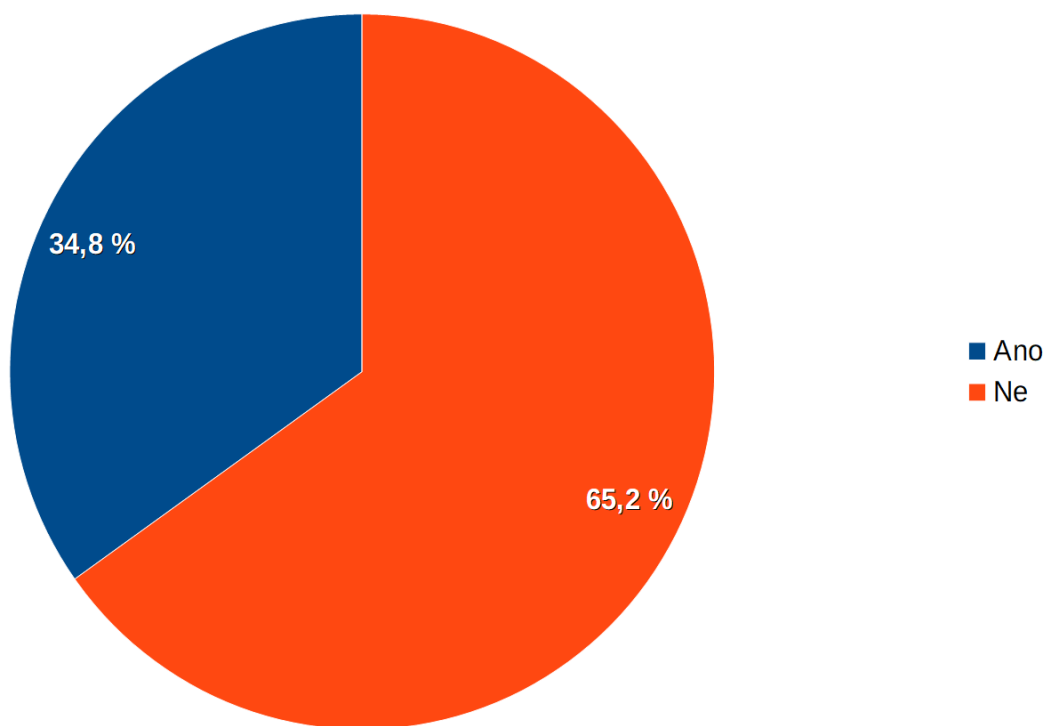
Graf č. 4

Z jakého pocházíte kraje?

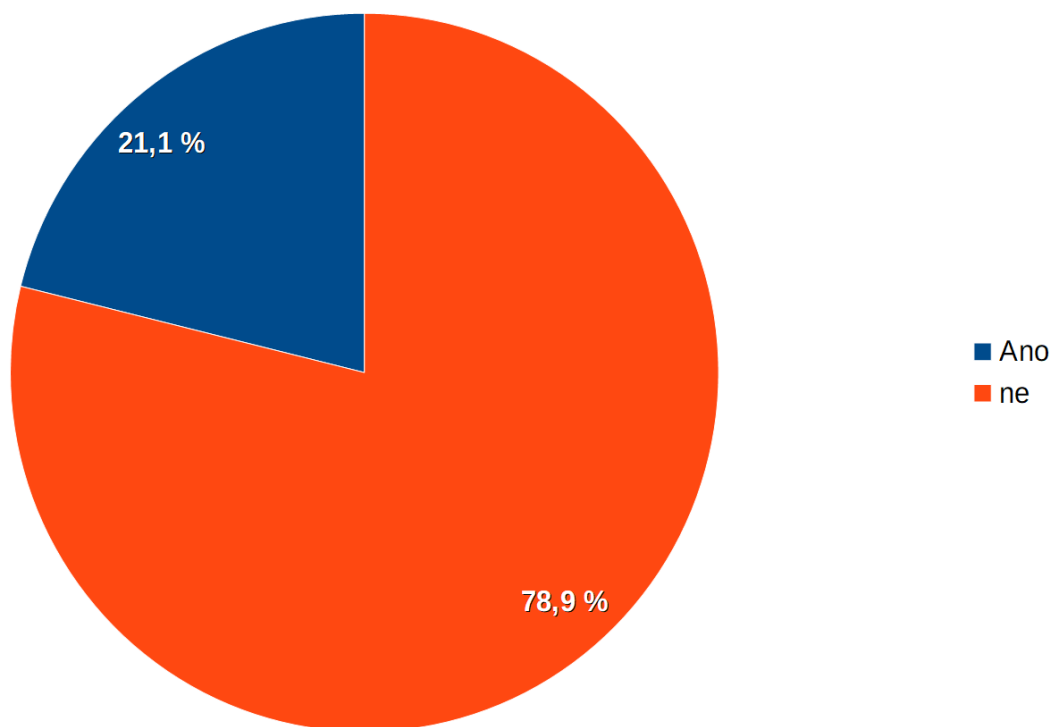
Graf č. 5

Jste věřící?

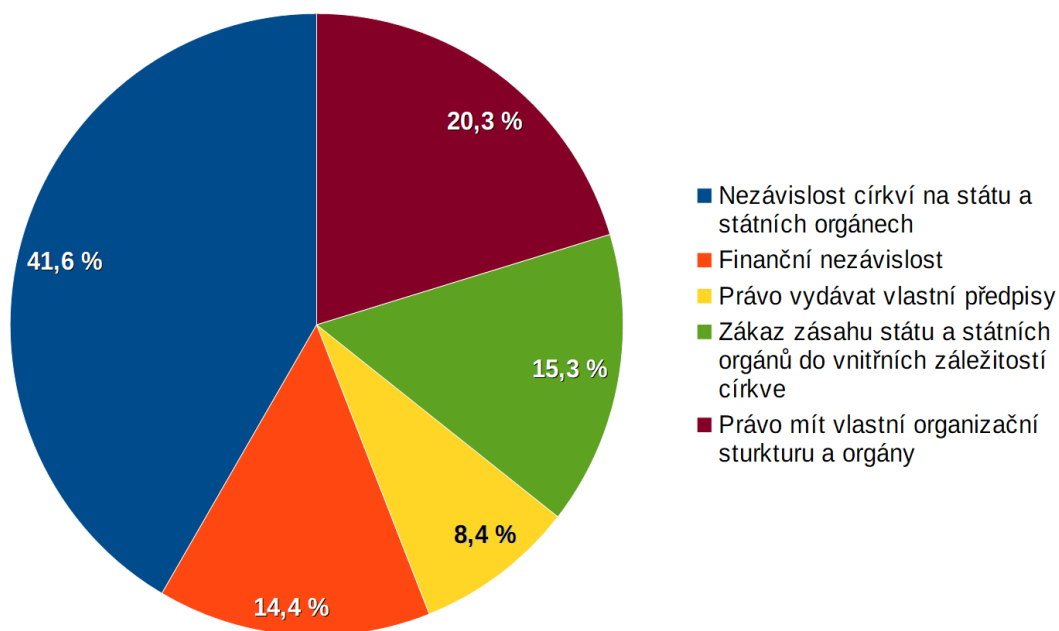
Graf č. 6

Jste členem nějaké církve či náboženské společnosti?

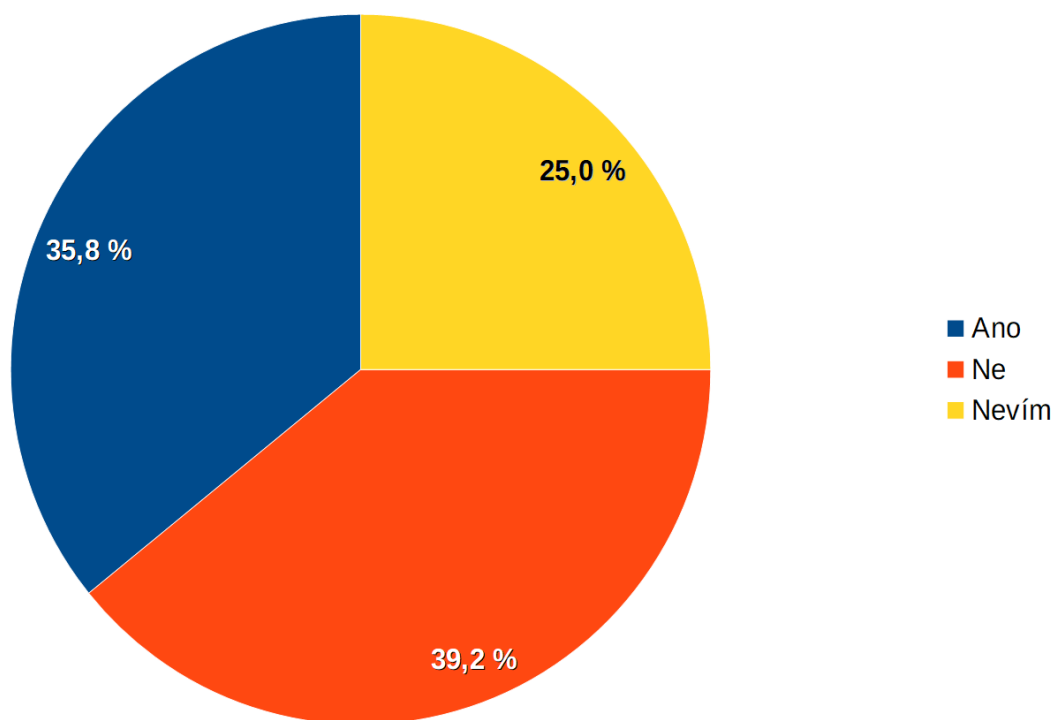
Graf č. 7

Co si představujete pod pojmem autonomie církví a náboženských společností?

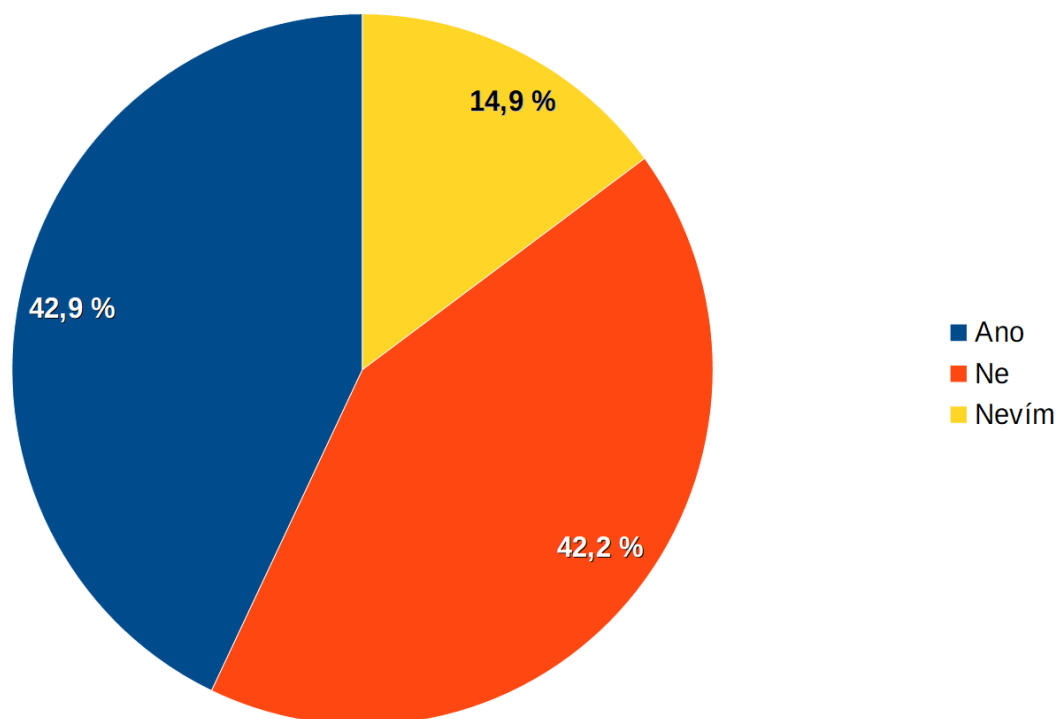
Graf č. 8

Je pro Vás důležité, aby byly církve nezávislé na státu a mohly ve svých záležitostech rozhodovat prostřednictvím vlastních orgánů?

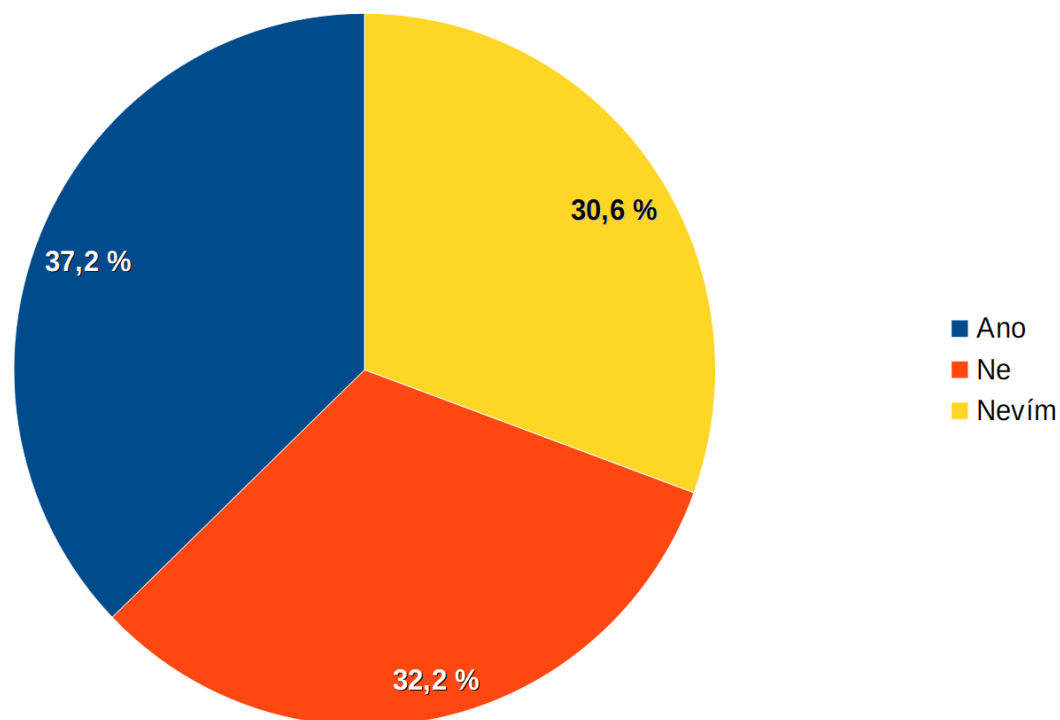
Graf č. 9

Myslíte si, že by měl mít stát možnost zasahovat do vnitřních záležitostí církví?

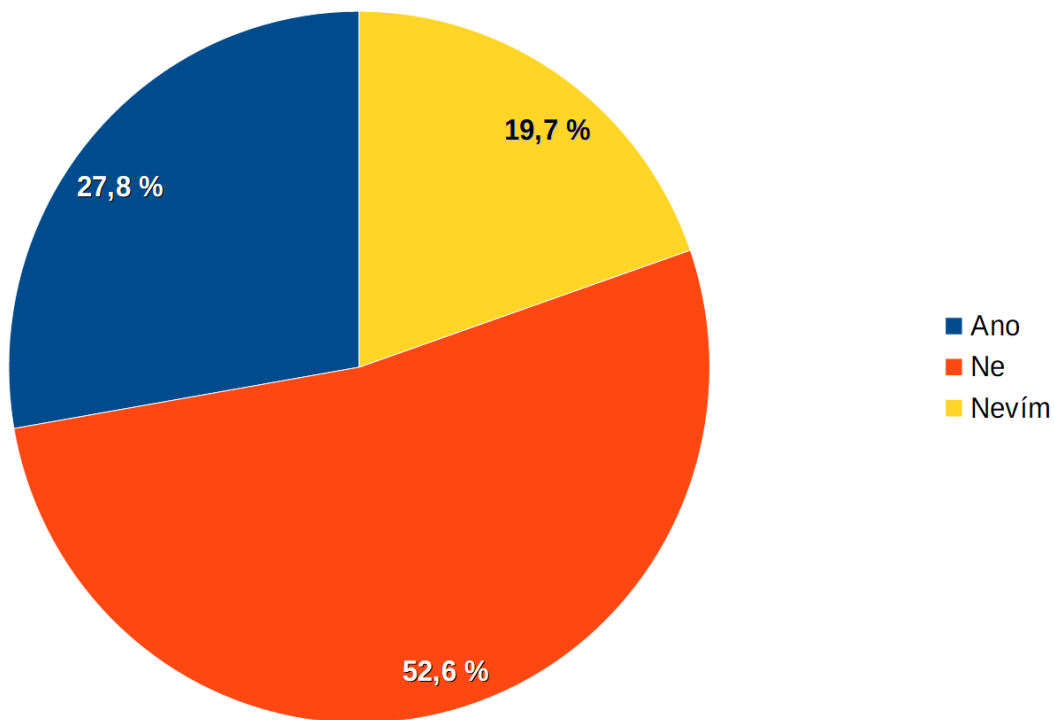
Graf č. 10

Měli by mít duchovní možnost domáhat se u soudu zrušení výpovědi ze služebního poměru?

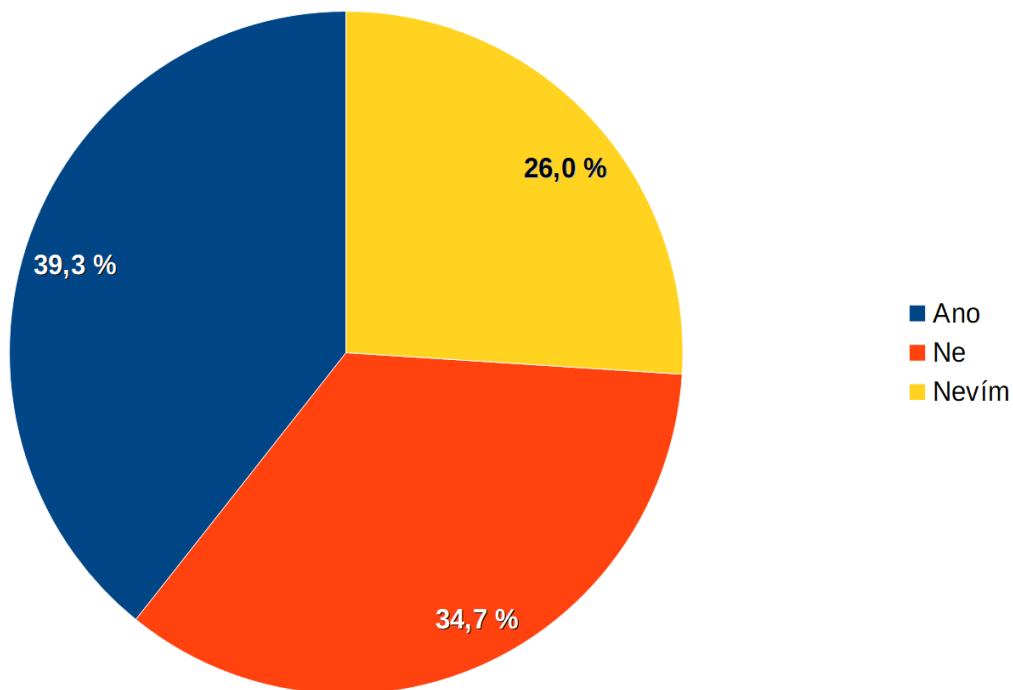
Graf č. 11

Měly by mít církve a náboženské společnosti povinnost zřídit nezávislý soudní orgán, který by řešil spory uvnitř církve či náboženské společnosti?

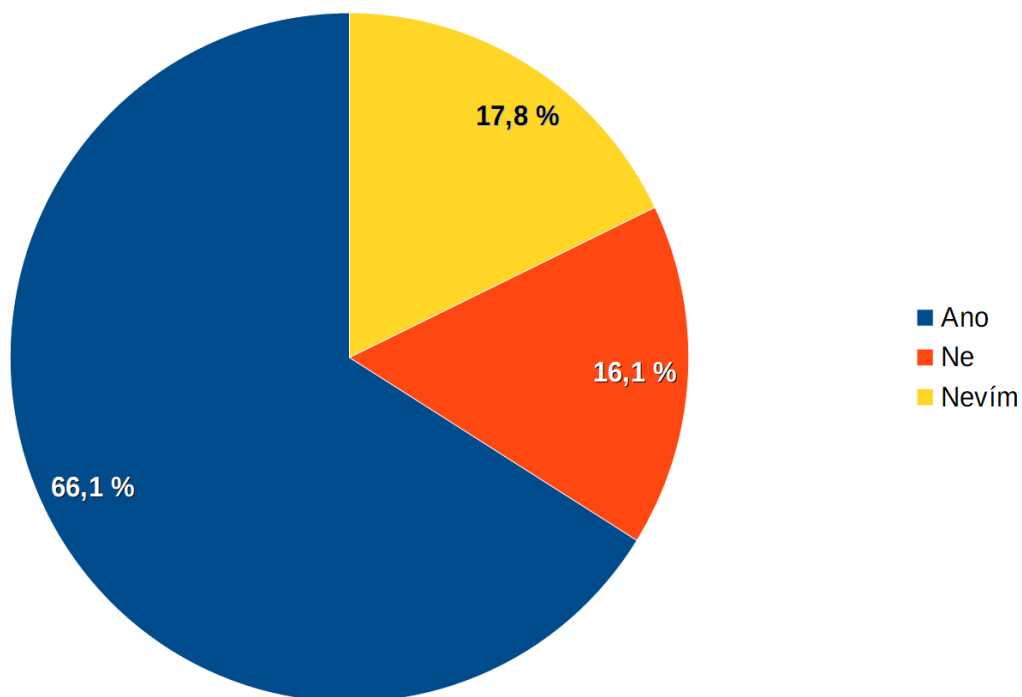
Graf č. 12

Myslíte si, že by měly mít soudy možnost vykládat a aplikovat interní předpisy církví a náboženských společností?

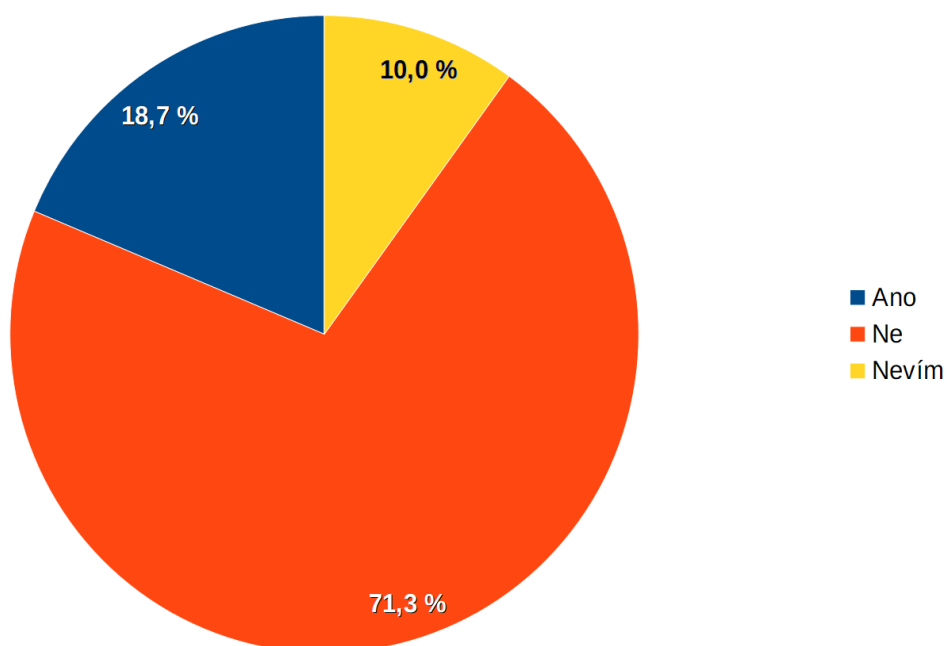
Graf č. 13

Je pro Vás důležité, aby byly církve nezávislé na státu a mohly ve svých záležitostech rozhodovat prostřednictvím vlastních orgánů? (odpovědi pouze respondentů, kteří jsou členy církve či náboženské společnosti)

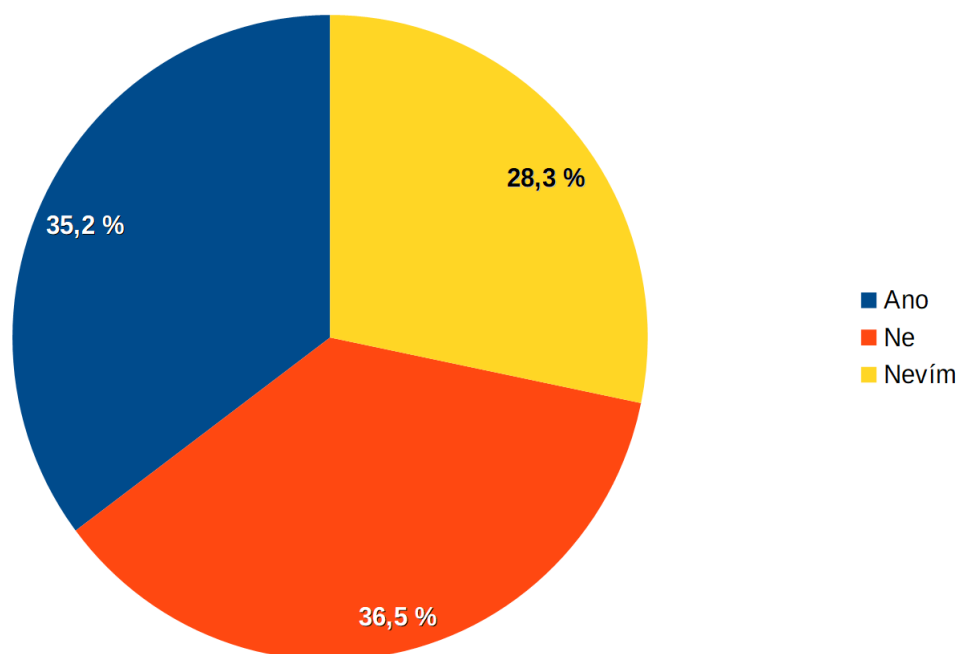
Graf č. 14

Myslíte si, že by měl mít stát možnost zasahovat do vnitřních záležitostí církví? (odpovědi pouze respondentů, kteří jsou členy církve či náboženské společnosti)

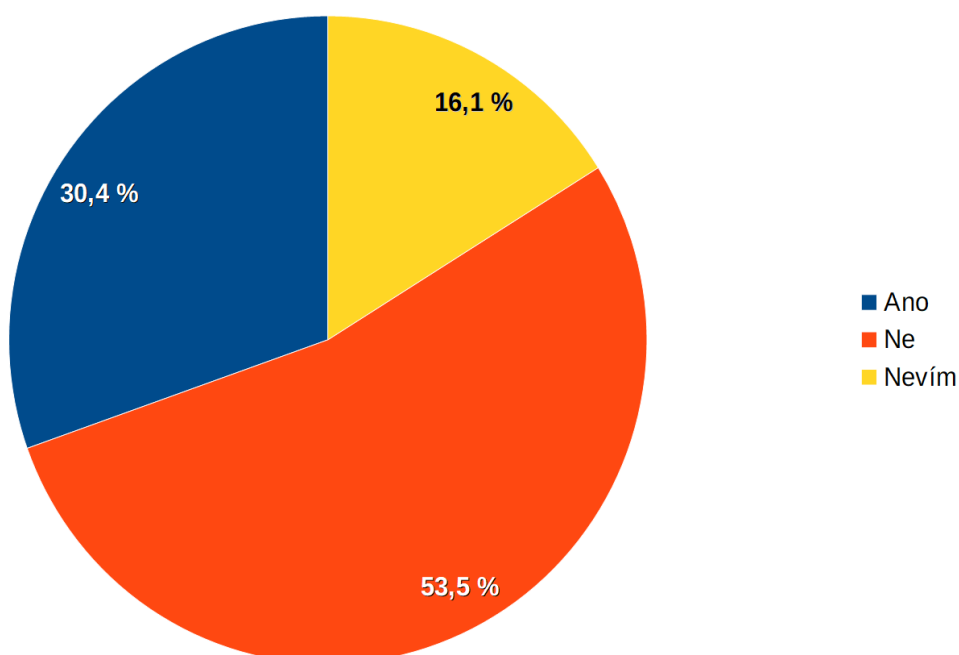
Graf č. 15

Měli by mít duchovní možnost domáhat se u soudu zrušení výpovědi ze služebního poměru? (odpovědi pouze respondentů, kteří jsou členy církve či náboženské společnosti)

Graf č. 16

Měly by mít církve a náboženské společnosti povinnost zřídit nezávislý soudní orgán, který by řešil spory uvnitř církve či náboženské společnosti? (odpovědi pouze respondentů, kteří jsou členy církve či náboženské společnosti)

Graf č. 17

Myslíte si, že by měly mít soudy možnost vykládat a aplikovat interní předpisy církví a náboženských společností? (odpovědi pouze respondentů, kteří jsou členy církve či náboženské společnosti)

